

TRINKOV KOLEDAR 1978

4926/1938

TRINKOV
KOLEDAR

1978

*

SAMOZALOŽBA

LETO 1978

je navadno, ima 365 dni, začne se z nedeljo in konča z nedeljo.

Cerkveno leto se začne na prvo adventno nedeljo 27. novembra 1977.

Civilno leto pa na Novo leto 1. januarja 1978.

LETNI ČASI

Začetek pomladi: 21. marca ob 0 uri 33 minut. Sonce stopi v znamenje *Ovna* (pomladansko enakonočje).

Začetek poletja: 21. junija ob 16. uri 09 minut. Sonce stopi na povratniku v znamenje *Raka*.

Začetek jeseni: 23. septembra ob 10. uri 25. minut. Sonce stopi v znamenje *Tehtnice* (jesensko enakonočje).

Začetek zime: 22. decembra ob 6. uri 21 minut. Sonce stopi na povratniku v znamenje *Kozoroga*.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V letu 1978 bosta dva sončna in dva lunina mrka, od katerih bosta pri nas vidna lunina mrka (prvi le delno).

1. **Dne 24. marca bo popolni lunin mrk**, ki bo viden v večjem delu Evrope, Azije, Afrike, Avstralije, na Tihem oceanu in v severozahodnem delu Severne Amerike. Delni mrk se začne ob 15. uri 32 minut, začetek popolnega mrka ob 16. uri 36 minut, konec popolnega mrka ob 18. uri 8 minut, konec delnega mrka pa ob 19. uri 11 minut. Pri nas bo vzšla še delno zatemnjena luna in bomo lahko ob ugodnih vremenskih razmerah opazovali le zadnjo tretjino pojava.

2. **Dne 7. aprila bo delni sončni mrk**, ki bo viden v južnem delu Južne Amerike, v Južni Afriki in na južnem delu Atlantskega oceana. Pri nas mrk ne bo viden.

3. **Dne 16. septembra bo popolni lunin mrk**, ki bo viden v Evropi, Afriki, Aziji, Avstraliji, na Tihem oceanu, na skrajnem vzhodu Južne Amerike in na Atlant-

skem oceanu. Viden bo tudi pri nas. Mrk se začne ob 18. uri 20 minut, popolni mrk bo ob 19. uri 24 minut, popolni se konča ob 20. uri 43 minut, delni pa ob 21. uri 48 minut.

4. Dne 2. oktobra bo delni sončni mrk, ki bo viden v Skandinaviji, v severovzhodnem delu Evrope in v večjem delu Azije. Pri nas ne bo viden.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Premakljivi prazniki so tisti prazniki, ki se ravna po Veliki noči. Po sklepu cerkvenega zbora v Niceji leta 325 se Velika noč vsako leto obhaja prvo nedeljo po prvi pomladanski luni. To je lahko v času od 25. marca do 25. aprila.

V letu 1978 bodo sledeči premakljivi prazniki:

Pepelnica	8. februarja
Velika noč	26. marca
Vnebohod	4. maja
Binkošti	14. maja
Sveta Trojica	21. maja
Sv. Rešnje Telo	25. maja
Jezusovo Srce	2. junija
Marijino Srce	3. junija
Angelska nedelja	3. septembra
Rožnovenska nedelja	1. oktobra
Misijonska nedelja	22. oktobra
Zegnanska nedelja	29. oktobra
Zahvalna nedelja	5. novembra
Praznik Kristusa Kralja	26. novembra
1. adventna nedelja	3. decembra

Odpravljeni prazniki (preneseni na nedeljo) Cerkveni:

Sv. Trije kralji	6. januarja
Sv. Jožef	19. marca
Vnebohod	4. maja
Sv. Rešnje Telo	25. maja
Sv. Peter in Pavel	29. junija

- 1 N **Novo leto - Marija Mati božja**
- 2 P Bazilij Vel.; Gregor Nacij.
- 3 T Genovefa, dev.; Anter, muč.
- 4 S Angela Folinjska; Hermes, muč.
- 5 Č Milena; Simeon, pušč.
- 6 P Sv. Trije kralji - Razgl. Gosp.
- 7 S Rajmund, red.; Lucijan
- 8 N **Jezusov krst - Severin, opat**
- 9 P Hadrijan, opat, Aleksija
- 10 T Viljem, škof; Aldo, pušč.
- 11 S Pavlin Oglejski, patriarh
- 12 Č Alfred, opat; Tatjana, muč.
- 13 P Hilarij, škof; Remigij, škof

-
- 14 S Feliks (Srečko); Odon
15 N **2. navadna - Pavel, puščavnik**
16 P Marcel, papež; Tician, škof ④
17 T Anton (Zvonko), pušč.; Marijan
18 S Marjeta Ogrska; Priska, dev.
19 Č Makarij, opat; Germanik, muč.
20 P Fabijan in Boštjan, muč.
21 S Neža (Janja), dev. in mučenka
22 N **3. navadna - Vincenc (Vinko)**
23 P Ildefonz, škof; Emerencijana
24 T Frančišek Saleški; Felicijan ⑤
25 S Spreobrnjenje apostola Pavla
26 Č Timotej in Tit, škofa; Robert
27 P Angela Merici, dev.
28 S Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
29 N **4. navadna - Valerij, škof**
30 P Martina, dev.; Hijacinta
31 T Janez Bosco, vzgojitelj
-

1	S	Brigida (Brida), zavet.	☾
2	Č	Svečnica - Jezusovo darovanje	
3	P	Blaž, škof in muč.; Oskar, škof.	
4	S	Andrej Corsini, škof; Gilbert	
5	N	5. navadna - Agata, dev., muč.	
6	P	Doroteja, dev.; Teofil, muč.	
7	T	P u s t - Rihard, kralj	☉
8	S	Pepelnica - Jakobina Frangipani	
9	Č	Apolonija, muč.; Rinaldo, škof	
10	P	Sholastika, dev.; Viljem, pušč.	
11	S	Lurška Mati božja	
12	N	1. postna - Benedikt, opat	
13	P	Katarina Ricci; Gregor II.	

-
14	T	Valentin (Zdravko), muč.	☩
15	S	Favstin, muč.; Sigfrid, škof	
16	Č	Julijana, muč.; Onezim, škof	
17	P	Sedem ustanoviteljev servitov	
18	S	Simeon, škof; Bernardka Lurška	
19	N	2. postna - Konrad, red.	
20	P	Silvan, muč.; Elevterij, škof	
21	T	Peter Damiani, škof; Irena	
22	S	Marjeta Kortonska	
23	Č	Polikarp, škof in muč.	☩
24	P	Lucij, muč.; (Matija, ap.)	
25	S	Feliks, papež; Viktorin	
26	N	3. postna - Marjeta, red.	
27	P	Gabrijel Žal. Matere božje	
28	T	Roman, opat; Hilarij, papež	
-

1	S	Albin, škof; Antonina, dev.	
2	Č	Henrik (Hinko)	☾
3	P	Kunigunda; Simplicij	
4	S	Kazimir, muč.; Hadrijan	
5	N	4. postna - Teofil	
6	P	Miroslav; Marcijan	
7	T	Perpetua in Felicita, muč.	
8	S	Janez od Boga, red. ustanov.	
9	Č	Frančiška Rimska, spokor.	☼
10	P	Makarij, škof; 40 mučencev	
11	S	Sofronij, škof; Konstantin	
12	N	5. postna, tiha - Gregor Veliki	
13	P	Leander, škof; Kristina, muč.	

-
- 14 T Matilda; Florentina, opatinja
15 S Klement M. Dvorak, spozn.
16 Č Hilarij in Tacijan, muč. ③
17 P Patrik, škof; Jedrt (Jerica)
18 S Ciril Jeruzalemski, cerkv. uč.
19 N **Cvetna, oljčnica - sv. Jožef**
20 P Klavdija in tov., muč.
21 T Nikolaj iz Flüe, pušč.
22 S Lea, spok.; Katarina Genovska
23 Č Veliki četrtek - Oton
24 P Veliki petek - Dionizij, muč. ④
25 S Velika sobota - Gosp. oznanjenje
26 N **Velika noč - Kristusovo vstajenje**
27 P **Velikonočni ponedeljek**
28 T Sikst III., papež - Bojan
29 S Rudolf, škof; Bertold, red.
30 Č Kvirin, muč.
31 P Modest, gosposvetski škof ⑤
-

- 1 S Hugo, škof; Venancij
2 N **2. velikonočna, bela - Frančišek P.**
3 P Rihard, škof; Ljuba
4 T Izidor Seviljski, cerkv. uč.
5 S Vincenc Ferreri; Irena
6 Č Irenej Sirmijski, škof
7 P Janez Salle, spozn. ☉
8 S Valter, škof
9 N **3. velikonočna - Marija Kleop.**
10 P Apolonij in tov., muč.; Fulbert,
11 T Gemma Galgani
12 S Lazar, trž. škof; Zenon, škof
13 Č Martin I., papež; Hermenegild, m.
-

-
14	P	Valerijan, muč.; Lidvina	
15	S	Anastazij; Helena (Lenčka)	Ⓝ
16	N	4. velikonočna - Bernardka	
17	P	Rudolf, muč.; Anicet, papež	
18	T	Apolonij, muč.; Elevation	
19	S	Leon IX. (Lavo); Ema	
20	Č	Flavij, škof; Hilda, dev.	
21	P	Anzelm, škof; Konrad	
22	S	Leonid; Soter in Gaj, muč.	
23	N	5. velikonočna - Jurij, muč.	Ⓞ
24	P	Fidel Sigm., muč.	
25	T	Marko, evang. - Državni praznik	
26	S	Mati dobrega sveta	
27	Č	Hozana Kotorska, dev.	
28	P	Vital (Živko); Peter Chanel	
29	S	Katarina Sienska, cerkv. uč.	€
30	N	6. velikonočna - Jožef Cottolengo	
-

1	P	Jožef delavec - Praznik dela
2	T	Atanazij, cerkv, uč.; Boris
3	S	Filip in Jakob mlajši, ap.
4	Č	Vnebohod - Florijan (Cvetko)
5	P	Gotard, škof; Pelegrin, muč.
6	S	Dominik Savio; Marija Srednica
7	N	7. velikonočna - Gizela (Željka) ☺
8	P	Bonifacij, papež
9	T	Gregor Nacijanški - Pahomij, opat
10	S	Antonin, škof; Gordijan, muč.
11	Č	Sigismund (Žiga), kralj
12	P	Pankracij; Nerej in Ahilej, muč.
13	S	Servacij; Marija Mazzarello

-
- 14 N **Binkošti - Prihod Sv. Duha**
- 15 P Zofija (Sonja); Izidor, kmet ☽
- 16 T Janez Nepomuk, muč.; Ubald, škof
- 17 S Jošt, opat; Bruno, škof
- 18 Č Klavdija, muč.; Erik
- 19 P Peter Celestin; Teofil
- 20 S Bernardin Sienski, red.
- 21 N **Sveta Trojica - Krispin, red.**
- 22 P Julija, dev.; Renata, spok. ☺
- 23 T Deziderij (Željko), škof
- 24 S Marija Pomočnica kristjanov
- 25 Č **Sv. Rešnje Telo in Kri**
- 26 P Filip Neri, duhovnik
- 27 S Avguštin Canterb.; Julij, muč.
- 28 N **8. navadna - German, škof**
- 29 P Maksimin, škof ☾
- 30 T Ivana Orleanska; Ferdinand
- 31 S Obiskovanje Device Marije
-

1	Č	Justin, muč.	
2	P	Jezusovo Srce; Marcelin	
3	S	Marijino Srce; Klotilda	
4	N	9. navadna - Kvirin, škof	
5	P	Bonifacij, muč.; Valerija	☉
6	T	Norbert, škof; Bertrand, ogl. patr.	
7	S	Robert; Vilibald	
8	Č	Medard, škof; Viljem, škof	
9	P	Primož in Felicijan, muč.	
10	S	Bogumil, škof; Henrik	
11	N	10. navadna - Barnaba, ap.	
12	P	Onofrij; Adelažda	
13	T	Anton Padovanski	☽

-
- 14 S Elizej, prerok; Rufin
- 15 Č Vid in Modest, muč.
- 16 P Gvido Kortonski; Beno, škof
- 17 S Gregor Barbarigo
- 18 N **11. navadna - Marcelijan, muč.**
- 19 P Gervazij in Protazij, muč.
- 20 T Silverij, papež; Florentina ☉
- 21 S Alojzij Gonzaga (Vekoslav)
- 22 Č Tomaž More, muč.
- 23 P Agripina, dev.; Jožef Cafasso
- 24 S Rojstvo Janeza Krstnika
- 25 N **12. navadna - Viljem, opat**
- 26 P Vigilij, škof
- 27 T Hema Krška; Ladislav ☾
- 28 S Irenej; Marcela, muč.
- 29 Č **Peter in Pavel, ap.**
- 30 P Prvi rimski mučenci
-

1	S	Teobald, pušč.; Estera	
2	N	13. navadna - Oton, škof	
3	P	Tomaž, apostol	
4	T	Uldarik (Urh), škof	
5	S	Ciril in Metod, slov. ap.	Ⓜ
6	Č	Marija Goretti, muč.	
7	P	Izaija, prerok; Vilibald	
8	S	Evgen, papež; Gvido, škof	
9	N	14. navadna - Veronika	
10	P	Amalija (Ljuba); Viktorija, muč.	
11	T	Benedikt, opat; Olga Kijevska	
12	S	Mohor in Fortunat	
13	Č	Henrik; Anaklet	Ⓜ

-
- 14 P Kamil de Lellis; Bogdan
15 S Bonaventura, cerkv. uč.; Vladimir
16 N **15. navadna - Karmelska M. B.**
17 P Aleš, spokornik; Marcelina
18 T Friderik (Miroslav); Arnold, škof
19 S Avrea (Zlatka), devica
20 Č Marjeta; Elija, prerok ☉
21 P Danijel, prerok; Lovrenc
22 S Marija Magdalena (Majda)
23 N **16. navadna - Brigita Švedska**
24 P Kristina, dev., muč.
25 T Jakob st., ap.; Krištof ☽
26 S Joahim in Ana
27 Č Gorazd; Klemen Ohridski
28 P Viktor (Zmago); Nazarij in Celzij
29 S Marta iz Betanije
30 N **17. navadna - Peter Krizolog**
31 P Ignacij Lojolski, ustanov. jezuitov
-

1	T	Alfonz Liguori, škof	
2	S	Evzebij; Porcijunkula	
3	Č	Lidija; Nikodem	
4	P	Janez M. Vianney, župnik	☉
5	S	Marija Snežna (Nives); Ožbalt	
6	N	18. navadna - Jezusovo spremen.	
7	P	Kajetan, duh.; Sikst II.	
8	T	Dominik (Nedeljko)	
9	S	Peter Faber; Roman, muč.	
10	Č	Lovrenc, mučenec	
11	P	Klara (Jasna), devica	☽
12	S	Hilarija, dev.; Makarij	
13	N	19. navadna - Hipolit, muč.	

-
- 14 P Maksimilijan Kolbe, muč.
- 15 T **Vnebovzetje Device Marije**
- 16 S Rok, spozn.; Štefan Ogrski
- 17 Č Hijacint; Liberat
- 18 P Agapit, muč.; Helena, ces. ☺
- 19 S Janez Eudes; Boleslav
- 20 N **20. navadna - Bernard, cerkv. uč.**
- 21 P Pij X., papež
- 22 T Devica Marija Kraljica
- 23 S Roza iz Lime, dev.
- 24 Č Jernej, apostol
- 25 P Jožef Kalasanc; Ludvik, kralj €
- 26 S Rufin, škof; Zefirin
- 27 N **21. navadna - Monika**
- 28 P Avguštin, cerkv. uč.
- 29 T Mučeništvo Janeza Krstnika
- 30 S Feliks (Srečko); Gaudencij
- 31 Č Rajmund (Rajko)
-

- 1 P Egidij (Tilh), opat
- 2 S Janez Burte, muč.; Maksima ☉
- 3 N **22. navadna, angelska**
- 4 P Rozalija, devica
- 5 T Viktorin; Lovrenc Giustiniani
- 6 S Petronij, škof; Makarij in tov.
- 7 Č Regina; Marko Križevčan
- 8 P Rojstvo Device Marije
- 9 S Peter Klaver; Gorgonij
- 10 N **23. navadna - Otokar** ☽
- 11 P Ema, dev.; Milan
- 12 T Marijino ime; Tacijan, muč.
- 13 S Janez Zlatousti; Mavrilij
-

-
- 14 Č Povišanje sv. Križa
- 15 P Žalostna Mati božja
- 16 S Kornelij; Ciprijan; Ljudmila ☺
- 17 N **24. navadna - Lambert**
- 18 P Irena, mučenka
- 19 T Januarij, škof, muč.
- 20 S Evstahij, muč.; Suzana
- 21 Č Matej, ap. in evangelist
- 22 P Mavricij, muč.; Tomislav
- 23 S Lin, papež; Tekla, muč. - kvatre
- 24 N **25. navadna - Marija reš. jet.** €
- 25 P Firmin, škof; Avrelija, dev.
- 26 T Kozma in Damijan, muč.
- 27 S Vincenc Pavelski; Adolf
- 28 Č Venčeslav, muč.
- 29 P Mihael, Gabrijel, Rafael, nadang.
- 30 S Hieronim, cerkv. uč.
-

1	N	26. nav. - rožnovenska - Terezija	
2	P	Angeli varuhi; Teofil	☉
3	T	Evald, muč.; Kandid (Žarko)	
4	S	Frančišek Asiški, spozn.	
5	Č	Placid, mučenec	
6	P	Bruno, opat; Renato	
7	S	Rožnovenska Mati božja	
8	N	17. navadna - Pelagija, spok.	
9	P	Dioniz in tov., mučenci	☽
10	T	Frančišek Borgia	
11	S	Emilijan, škof; Andronik, muč.	
12	Č	Maksimilijan, muč.; Serafin, sp.	
13	P	Edvard, kralj; Koloman, muč.	

-
- 14 S Kalist, papež, muč.
- 15 N **28. navadna - Terezija Avilska**
- 16 P Hedvika (Jadviga); Marjeta A. ☺
- 17 T Ignacij Antiohijski, škof in muč.
- 18 S Luka, evangelist
- 19 Č Pavel od Križa
- 20 P Vendelin; Janez Kentski
- 21 S Uršula, muč.; Hilarion, opat
- 22 N **29. nav. - misijonska - Donat, škof**
- 23 P Janez Kapistran; Severin
- 24 T Feliks (Srečko); Anton M. Cl. ☹
- 25 S Krispin, muč.; Krizant in Darija
- 26 Č Demetrij, muč.; Evarist, papež
- 27 P Frumencij, škof; Sabina, dev.
- 28 S Simon in Juda Tadej, ap.
- 29 N **30. navadna - žegnanska**
- 30 P Alfonz Rodriguez, duhovnik
- 31 T Volbenk, škof; Krištof ☹
-

- 1 S Vsi sveti
- 2 Č Spomin vernih duš
- 3 P Just, tržaški zavetnik
- 4 S Karel Boromejski (Drago), škof
- 5 N **31. navadna - zahvalna**
- 6 P Lenart (Narte), opat
- 7 T Engelbert, škof; Ernest, opat
- 8 S Bogomir (Mirko), škof; Deodat
- 9 Č Spomin posvetitve later. bazilike
- 10 P Leon Veliki, papež
- 11 S Martin (Davorin), škof
- 12 N **32. navadna - Jozafat, muč.**
- 13 P Stanislav Kostka, spozn.

-
14	T	Nikolaj Tavelić, muč.	☺
15	S	Leopold, spozn.; Albert Veliki	
16	Č	Gertruda (Jerica); Otmar, opat	
17	P	Elizabeta Ogrska	
18	S	Posv. bazilik Petra in Pavla	
19	N	33. navadna - Faust, muč.	
20	P	Edmund, kralj; Feliks Valois	
21	T	Darovanje Device Marije	
22	S	Cecilija, dev., muč.	☹
23	Č	Klemen I., papež	
24	P	Krizogon; Flora, muč.	
25	S	Katarina Aleksandrijska	
26	N	Kristus Kralj	
27	P	Virgil, škof; Valerijan	
28	T	Gregor, papež; Eberhard	
29	S	Saturnin, škof in muč.	
30	Č	Andrej, ap.; Justina, muč.	☹
-

- 1 P Božena, spokor.; Eligij, škof
2 S Silverij, papež, muč.; Bibijana,
3 N **1. adventna - Frančišek Ksaverij**
4 P Barbara, muč.; Janez Damaščan
5 T Saba, opat; Krispina, muč.
6 S Nikolaj (Miklavž), škof
7 Č Ambrož, cerkv. uč. ➤
8 P **Brezmadežno Spočetje D. M.**
9 S Abel, očak; Valerij
10 N **2. adventna - Loretska M. božja**
11 P Damaz, papež; Danijel
12 T Ivana Šantalska, devica
13 S Lucija, dev., muč.; Otilija
-

14	Č	Spiridion (Dušan); Venancij	☉
15	P	Kristina, devica	
16	S	Albina, dev.; Evzebij, škof	
17	N	3. adventna - Lazar iz Betanije	
18	P	Gracijan, škof	
19	T	Urban, papež; Tea, muč.	
20	S	Evgenij in Makarij, muč.	
21	Č	Peter Kanizij, cerkv. uč.	
22	P	Demetrij (Mitja), muč.	☾
23	S	Janez Kancij - kvatre	
24	N	4. adventna - Sveti večer	
25	P	Božič - Rojstvo Gospodovo	
26	T	Štefan, prvi mučenec	
27	S	Janez, apostol in evangelist	
28	Č	Nedolžni otročiči	
29	P	Tomaž Becket; David, kralj	☼
30	S	Evgen, škof; Liberij	
31	N	Sv. Družina - Silvester, papež	

IVAN TRINKO

Zgodovinski dan

Za beneške Slovence je bil lanski »Dan emigranta« zares zgodovinski dan, ker se je tega zborovanja udeležil tudi videmski nadškof Alfredo Battisti, ki je pred nabito polno dvorano v gledališču Ristori izrekel obžalovanje nad preteklostjo in dal vse priznanje tistim, ki se borijo za manjšinske pravice beneških Slovencev.

Zaradi zgodovinske važnosti objavljamo v Trinkovem koledarju njegov govor v italijanščini in slovenščini.

Saluto la gloriosa comunità di Cividale chiamata da secoli a favorire un armonioso incontro di storia e di cultura friulana e slovena che arricchiscono questa terra.

Con gioia e riconoscenza ho accolto l'invito dei Circoli Culturali di partecipare alla vostra «Giornata dell'emigrante», diventata per voi una cara tradizione. Sono lieto di incontrarmi con un numero così grande di abitanti delle Valli di cultura slovena. Da fratello, da amico, da Vescovo vi dico: Fratelli emigranti, conosco le vostre sofferenze, i timori, le attese, le speranze. Il tema della Giornata dell'emigrante del 1974 era "L'emigrato, una provocazione per la giustizia".

Vorrei poter ascoltare la vostra storia, guardarvi negli occhi uno per uno, stringervi la mano, portare via il peso della vostra Croce.

Alla sofferenza dell'emigrazione si aggiunge questa volta la terribile prova del terremoto che ha così duramente colpito nel Friuli anche la vostra comunità.

Sono passato per i vostri paesi, rovinati dal sisma, per incontrare sacerdoti e popolazione e portare una parola di conforto e di speranza. Continuerò a pellegrinare di paese in paese nella fiducia, nella certezza di una rinascita rapida, rispettosa delle vostre peculiarità.

Alle Autorità statali e regionali diciamo: "Dateci una buona Legge sulla Ricostruzione e vedrete questo popolo in piedi, muoversi per la risurrezione di questa terra".

Alle comunità cristiane del Friuli non colpito non cessiamo di raccomandare di sentire come proprio il dolore dei terremotati, di star loro vicini sotto la forza, la tirannia dell'amore.

Mi è caro l'incontro anche perché posso ribadire il mio pensiero circa la custodia, la conservazione della vostra identità etnica, culturale, linguistica che stanno a cuore ai vostri sacerdoti ed alle vostre comunità.

In data 25 marzo 1976 abbiamo emesso un decreto con cui veniva consentito l'uso della lingua slovena nella Liturgia a giudizio pastorale dei parroci e d'intesa con le proprie comunità. Lo abbiamo fatto perché convinti che il messaggio cristiano essenzialmente uni-

versale, rivolto a tutti gli uomini e a tutto l'uomo di cui ne rivela ed orienta il destino, non ha lingue esclusive.

Gesù non ha scritto nulla, ha solo parlato e comandato agli apostoli di "attestare", "testimoniare" quanto egli ha detto, promettendo agli apostoli ed ai discepoli l'assistenza dello Spirito Santo per garantire la fedeltà della trasmissione dell'annuncio evangelico. Perciò ogni tempo, ogni popolo, ogni mentalità deve avere e "trovare" la sua "espressione" del messaggio cristiano.

La Chiesa è chiamata a inserirsi, incarnarsi nelle diverse culture di popoli che rendono vario, ricco, bello il mondo.

La Chiesa perciò è per la giustizia, la verità, la libertà dei popoli e delle culture contro ogni sfruttamento dell'uomo, contro ogni "discriminazione" razzista, culturale, linguistica, economica e sociale. Ha le braccia, il cuore aperti ad ogni persona e comunità nel rispetto e affetto a tutti i valori umani, storici, etnici che essa assume e trasfigura.

E' la consolante ribadita nel Concilio Vaticano 2°, che in particolare, nella Liturgia si è ispirato a questo criterio: Come è normale usare la lingua locale nelle conversazioni, nella vita familiare, così è normale usare tale lingua anche nella preghiera, nel culto, nel colloquio con Dio. "L'anima deve comprendere ciò che dicono le labbra".

E' dannoso creare una frattura tra ambiente sacro e profano, tra la vita di famiglia e di chiesa. Frattura che porta a sganciare la religione dal mondo, la fede dalla vita.

In questo spirito conciliare perciò: amate la vostra lingua, cantate con essa i canti dell'anima, della fede nella casa di Dio, come con quella lingua cantate nelle case, nelle piazze, nelle osterie i vostri dolci, melanconici canti dell'amore, del dolore, della gioia.

Conosco la vostra fedeltà alla Fede cristiana espressa in un rispetto delle tradizioni religiose, nella frequenza alle funzioni liturgiche, nella sanità fisica e morale delle vostre famiglie, nella laboriosità apprezzata in Italia e all'estero.

E conosco la vostra fedeltà alla Patria di cui proprio perché lontani sentite ancora più forte il vincolo.

Siete una ricchezza per noi: Ogni comunità etnica, membro della Comunità dei popoli per diritto naturale, è un valore nonostante le sue diversità, anzi proprio per queste.

Dalla presenza di comunità etniche particolari la comunità nazionale che le accoglie e le assume riceve un grande arricchimento, quando tutto avviene in armoniosa e serena convivenza, in una comunità civile nella quale il pluralismo non è "vana parola". Perciò amate la vostra terra ed i vostri paesi, ricostruite le vostre case, le vostre chiese distrutte, ricreate il tessuto ambientale ed umano rotto o turbato dagli eventi

sismici. In questo vostro amore per la vostra terra, cultura, lingua la Chiesa sarà sempre al vostro fianco perché sono alti valori umani e cristiani.

Se nel passato forse qualche volta da parte della Chiesa udinese ci fosse stato qualche atteggiamento che può essere sembrato poco comprensivo nei confronti della vostra comunità e dei vostri diritti e se qualche cristiano si è sentito lacerato nel suo intimo nel dover scegliere tra la fedeltà alla disciplina della Chiesa e la difesa dei diritti della comunità a cui appartiene, io sono qui a chiedere perdono, a rinnovarvi tutta la mia solidarietà e stima, ad assicurarvi che la vostra comunità mai sarà considerata straniera o forestiera nella famiglia diocesana.

La stessa fede cristiana ci fa fratelli in Cristo, lo stesso amore alla comune Patria Italia ci fa concittadini, anche se diversi per lingua.

E' stata anzi una gloria dell'antica Chiesa madre di Aquileja stringere in profonda unità spirituale i popoli friulano, sloveno e tedesco; unità spirituale che rimane al di là, al di sopra dei confini e dei regimi politici. Questa è la grande missione della Chiesa, sacramento di unità (Concilio Vat. 2°) di tutto il genere umano.

Mi spiace di non saper usare la vostra lingua; avrei avuto piacere di potervi parlare in sloveno. Vi do però il saluto conclusivo: (glej na koncu slov. prevoda).

Hvaljen bodi Jezus Kristus in Marija!

Pozdravljam častitljivo skupnost mesta Čedad, ki je že stoletja poklicano, da pospešuje ubrane zgodovinske in kulturne stike med Furlani in Slovenci, ki bogatijo to pokrajino.

Z veseljem in hvaležno sem sprejel povabilo kulturnih krožkov, da prisostvujem vašemu »Dnevu emigranta«, ki je za vas postal že draga tradicija. Vesel sem srečanja s tako velikim številom prebivalcev dolin

slovenskega jezika in kulture. Kot brat, kot prijatelj, kot škof vam pravim: Bratje emigranti, poznam vaše trpljenje, vaše bojazni, vaša pričakovanja, vaše upe. Geslo Dneva emigranta 1974 se je glasilo »Emigrant! — izziv pravičnosti«.

Rad bi prisluhnil vaši zgodovini, pogledal v oči vsakemu posebej, vam stisnil roko, odvzel vam težo vašega križa.

Tokrat se trpljenju emigranta pridružuje še grozna preizkušnja potresa, ki je tako težko prizadel Furlanijo in tudi vaše občestvo.

Šel sem skozi vaše vasi, ki jih je uničil potres, da sem se srečal z duhovniki in prebivalstvom, da sem prinesel besedo tolažbe in upanja. Še bom poromal iz vasi v vas z zaupanjem, z gotovostjo, da bodo vasi čimprej ponovno zaživele, a da bo ta obnova vedno spoštovala vaše posebnosti.

Državnim in pokrajinskim oblastem kličemo: »Dajte nam dober zakon o rekonstrukciji in videli boste to ljudstvo, kako se bo zagnalo v obnovo dežele.«

Krščanskim občestvom tistega predela Furlanije, ki ga nesreča ni doletela, ne bomo nikoli dovolj priporočali, naj bolečino potresencev čutijo kakor svojo, naj jim stoje ob strani, in to z vso ljubeznijo.

Še posebej mi je drago to srečanje, ker lahko ponovno povem, kaj mislimo o ohranitvi, varstvu vaših etničnih, kulturnih in jezikovnih posebnosti, ki so tako pri srcu vam in vašim duhovnikom.

Dne 25. marca smo izdali dekret, s katerim smo

dovolili uporabo slovenščine v liturgiji, kakor bodo to potrebo pastoralno presodili župniki in občestva. To smo storili v prepričanju, da krščansko sporočilo nima ekskluzivnih jezikov, ker je v bistvu univerzalno, torej namenjeno vsem ljudem in celemu človeku, kateremu odkriva in usmerja usodo.

Jezus ni ničesar zapisal, le govoril je in apostolom zapovedal, naj »potrjujejo« in »pričajo«, kar je on dejal, apostolom in učencem pa je obljubil pomoč Svetega Duha, ki bo porok nepotvorjenosti evangeljskega oznanila. Zato mora vsaka doba, vsako ljudstvo, vsaka miselnost imeti in »najti« svoj »izraz« za krščansko sporočilo.

Cerkev je poklicana, da se vključi, da se utelesi v različne ljudske kulture, ki ta svet delajo tako pisan, bogat in lep. Cerkev je torej zagovornica pravice, resnice, svobode ljudstev in kultur proti vsakemu izkoriščanju človeka, proti vsaki rasistični, kulturni, jezikovni, ekonomski in socialni diskriminaciji. Roke in srce ima odprte za vsakega človeka, za vsako skupnost v spoštovanju in ljubezni do vseh vrednot človeških, zgodovinskih, etničnih, ki jih ona sprejema in osvaja.

To je tolažilna resnica, ki jo je ponovno potrdil II. vatikanski cerkveni zbor, ki se je, posebej v liturgiji postavil na stališče: kakor je namreč naravno, da uporabljamo domačo govorico kot pogovorni jezik doma in v javnosti, tako je naravno, da se ga poslužujemo tudi v molitvi, pri obredih in v pogovoru z Bogom.

»Duša mora namreč razumeti to, kar ustnice izgovarjajo.«

Škodljivo je namreč ustvariti prelom med svetim in posvetnim, med življenjem v družini in v cerkvi; razpoke, ki vodijo k odcepitvi vere od sveta, vere od življenja.

V koncilskem duhu torej ljubite svoj jezik, prepevajte v njem duhovne in verske pesmi v cerkvi, kakor v istem jeziku požete doma, po trgih, po gostilnah svoje mehke, melanholične pesmi o ljubezni, bolečini in veselju.

Poznam vašo zvestobo krščanski veri, ki se kaže v spoštovanju verskih izročil, v pogosti udeležbi verskih obredov, v moralnem in telesnem zdravju vaših družin, v delavnosti, ki jo cenijo v Italiji in v tujini.

Poznam vašo zvestobo domovini, na katero ste prav zato, ker ste daleč, še toliko bolj navezani.

Pravo bogastvo ste za nas; vsaka narodnostna skupnost, ki je član skupnosti ljudstev po naravnem pravu, je vrednota, kljub vsem različnostim, oziroma prav zaradi njih.

Narodna skupnost, ki sprejme in poskrbi za posebne etnične skupine, se izredno obogati, če in ko se to zgodi v soglasju in mirnem sožitju, v kulturno osveščeni skupnosti, v kateri pluralizem ni prazna beseda. Zato pa ljubite svojo zemljo in svoje vasi, pozidajte spet svoje hiše, svoje porušene cerkve, povežite znova človeško in pokrajinsko tkivo, ki ga je pretrgal ali uničil potres. V tej ljubezni do zemlje, do kulture,

do jezika, vam bo Cerkev vedno stala ob strani, zakaj vse to so velike človeške in krščanske vrednote.

Če se je morda kdaj v preteklosti videmska Cerkev obnašala na način, ki se je zdel, kakor da ne razume vaše skupnosti, da ne upošteva vaših pravic, in če se je kdaj kak kristjan čutil v sebi razdvojenega pred izbiro med zvestobo cerkveni disciplini in med obrambo pravic skupnosti, ki ji pripada, sem tu in prosim odpuščanja ter vam ponovno izrazim vso svojo solidarnost in spoštovanje; zagotavljam vam, da vaša skupnost ne bo nikoli tujka v škofijski družini.

Po veri smo bratje v Kristusu, družni nas ljubezen do iste skupne domovine Italije, čeprav smo različni po jeziku.

V ponos si je starodavna oglejska Cerkev štela, da objema v globoki duhovni enotnosti furlansko, slovensko in nemško ljudstvo. Ta duhovna enotnost ostaja onkraj in nad mejami ter političnimi režimi.

Žal mi je, da ne znam uporabljati vašega jezika, z veseljem bi vam spregovoril v slovenščini. Vendar vas vsaj na koncu pozdravljam:

«Globoko čujem v mojem sarcu vaše trpljenje. Muorta iti od duoma, kjer vaše doline so previç uboge. Ljubita, živita sarčno vašo kulturo in vaše navade takuo lepe in vriedne. Obdaržita vašo posebno podobo in bodita ponosni nanjo. In pokazajta usjem, kar sta in kar četa biti, takuo bota čutil blizu vaše drage žive in martve in vaša zgodovina na bo nikoli umarla.»

Beneški otroci svoji domovini

(ZBORNA RECITACIJA)

Hodil, hodil sem po gozdu
in poslušal petje ptic.

Kaj so pele?

O veselju in bridkosti
so žgolele.

Si katero prepoznal?

O, seveda!
Vsako glas je njen izdal.
Pele so lepo in milo
po drevesih, sredi trav
v jutra svetla in večere.

No, povej, povej, katere!

Slavček, taščica, sinica,
kos, škrjanček, kukavica . . .

Joj, saj to je pravi zbor!
Takega pač ne premore
niti dvor.

Ali veste, kaj pa jaz
slišim rad za kratek čas?

Kaj? Le kaj?

Mimo nas potoček teče.
In ko včasih sred noči
veter me iz sna zbudi,
slišim potok, ki prepeva
svojo šumno si popevko,
da mi v srcu je lepo.
Ptice, potok . . . vsi pojo
v svoji skrivni govorici.

Kaj pa mi?

Nam je dano več, vse več:
nam beseda v zvok preliva,
kar se v naših srcih skriva —
smeh in jok.

O beseda materina,
med besedami edina,
ki srce se ti smeji!

Hočemo te spoštovati,
do globine te spoznati.

Bodi nam v ponos vse dni!

Hodil, hodil sem po vasi
in domove naše gledal . . .

Kaj premišljal si takrat?

Mislil sem, kako je lepa
v teh dolinicah pomlad,
ko pod strehe naših hišic
vrnejo se lastovice . . .

Lastovice, drage ptice!

Če njih gnezda so razdrta,
ne predajo se obupu —
kmalu spet v veselem hrupu
dom si varnejši zgradijo.

Pa pri nas?

Mimo šel je hudi čas,
ko prirode temne sile
nam domove so ranile
in na zemljici domači
svojo bridko sled pustile.

Kaj pa zdaj?

Zdaj očetov pridne roke
delajo za nas otroke —
za naš kruh,
za naš smehljaj . . .

Kakor lastovke hitijo,
mirnih dni se veselijo.

Zemlja, zemljica domača
k tebi misel se povrača
noč in dan.

Noč in dan.

Te dolinice ubožne,
med seboj sosede složne,
lepe so za nas, prelepe,
kakor kraj noben.

Ter z Nadižo njih je straža,
v vodah Matajur odraža
se zelen.

Zemlja, zemljica domača,
k tebi misel se povrača
noč in dan.

Koder pot nas bo vodila,
naj podoba tvoja mila
sije v nas
in nam upanje oživlja
v boljši čas!

Gorica, 8. maja 1977

Otroci glasbene šole

Trinko - Zamejski

(k sobotnemu predavanju v društvu »Soča« v Ljubljani)

Beneška Slovenija! Ob tem imenu bi lahko izrekel duškoma še dvoje imen, dvoje ran... Goriška Slovenija, Koroška! Koliko trpkosti in grenkobe vsebuje slovenska zgodovina! In vendar jih je malo, ki so se te trpkosti napili ter postali močni — kakor Martin Krpan, Peter Klepec. Kajti že ob imenu slovenske zgodovine predrhti naša duša simfonijo suženjstva in tujstva, tlačanstva in hlapčevstva, in temna gruča ljudi slovenskega naroda gleda v dalji temen cilj, grob. Še do tega groba je trnova pot, si misli ta obupana množica. Tako kakor postane človek v sreči miren, tako ga napravi boleost trdnega. Grenak napoj slovenske preteklosti bo moral biti naše vino življenja in upanja, luč in blisk in meč, ki bodo kazali pot.

Izmed temne gruče ljudi so se dvignili ognjeni stebri, ljudje, ki so vedeli, da je usoda trpkajša in bolj usmiljena od smrti same. Eden teh je tudi pesnik Trinko-Zamejski. Že sam njegov psevdonim bi nam povedal marsikaj o njem, ki živi za mejo. Ta globoka

duša, ki se je opila umirajočega Slovenstva, je začutila v sebi ukaz, da *ne sme* ostati tajno to, kar je krivičnega, da ne sme zamolčati tega, kar se je zgodilo v ostri obsodbi usode, da mora izpovedati misli in želje, ki so tlele v polmrtvih očeh molčečega, umirajočega naroda. Res je, da Trinko-Zamejski ni Bezruč, res je, da ni dosegel višine Gregorčiča; toda njegova pesem je veren izraz človeka, rojenega in vzgojenega v italijanskem jeziku, človeka, ki je zaslutil skozi tenko meglo slovenskega jezika svojo krivico in ki jo je hotel izpovedati. Njegova »muza« ni kraljična, ki hoče šumnih dvorov in blestečih se kraljestev, daljnih obzorij, ki se razprostirajo preko kraja in časa, njegova »muza« je tiha žalujoča slovenska duša. Hodi z njim med narodom v predsmrtni grozi in v vsakem trepetu listja, v vsakem šumenju vetra čuje svojo temno usodo.

Njegovemu pesimizmu in žalosti moramo verjeti; njegova obupanost ni filozofsko svetobolje, ampak čustvo resignacije, ki bi objelo vsakega izmed nas, da bi živeli tam. Sam pravi o svojih strunah:

*Da zvezde nam svetlejše so žarele,
krepkeje, veseleje pač bi pele.*

In kako naj bi bil vesel? Slovenski narod, ločen od celote, smrti posvečen kakor list na vodi. Obzorje stisnjeno, da je mogoče komaj dihati; zatemnjeno, da skoro ni mogoče gledati. Čolnič, kateremu s tako požrtvovalnostjo kliče Gregorčiča na pomoč, je Trinku čolnič, v katerem spi mrlič:

*Nad menoj razteza
Se nebo široko,
Krog in krog pa morje
Temno in globoko.*

*Strašna burja piše,
val se z valom bije.
A rešilne luke
vendarle še ni je!*

*Z Bogom, čolnič, z Bogom!
Nada je propala;
Sam Bog znade, koja
Te razbije skala.*

In dasi je ideja Gregorčičeva, napisana pa je v Jenkovem žanru, vendar je v njej toliko resnice in brezupa. Toda njegov brezup vendarle ni popoln. Upa na rešitev. Upa, da Lazarja, ki je samo navidezno mrtev, zopet prebudi njegov brat. In dasi

*... nad njim se ziblje
Sova sivooka
Ter mrtvaško pesem
Neprestano stoka*

poje:

*Noč se že razganja,
Lahko vetrič veje,
A na vzhodu svetlem
Novi dan se smeje.*

Učakal ga pa bo novi rod, mladi rod;
naj se ga veseli in naj dela pridno; njemu
ne bo dočakati te sreče:

*Idi, idi, delaj
Ves vesel življenja,
Meni strto srce
Skoraj biti jenja!*

*Evo tam na vzhodu
Črte belordeče:
Med košatim drevjem
Zôra mi trepeče.*

Ni nam do tega, da ocenimo vrednost
Trinkovih del. To je delo literarnega zgodovinarja. Več nam je do tega, da se spomni-

mo bridkega življenja zavednega Slovenca med tonečim ljudstvom. Trinko ni samo pesnik; on je tudi vzgojitelj. Kakor hoče edino, da bi njegova pesem prebujala ljubezen in čut do slovenskega jezika, tako pošilja svoje učence — duhovne sinove — (on je namreč profesor na videmski bogoslovnici) med narod, da bi ga prebujali in vzgajali k tistemu, kar so nekoč pozabili. Sam sem govoril z beneškimi Slovenci — vojaki — in pravili so mi, da govorijo slovensko le še v cerkvi. Taka cerkev je torej še edino mesto, koder se spominjajo svoje usode.

Beneški Slovenci so, kakor Rutar piše, pameten narod in imajo v svojih narodnih pesmih, plesih in običajih nekaj čisto samo-svojega. Izmed njih so izšli mnogi veljaki, ki so predavali celo na italijanskih univerzah. Mi bi se morali tudi zanje zanimati, ker je gotovo, da so obdržali, kljub temu da so živeli pod popolnoma italijanskim vplivom, še gotove svojstvenosti slovenske duše, ki so v vsakem oziru integralnega pomena za popolno spoznanje duše slovenskega naroda.

Društvo »Soča«, ako bo taka in podobno predavanja prirejalo, bo pomoglo mnogo, da našega naroda tam doli ne pozabimo, da

delamo in živimo zanj. Zanimivo predavanje, ki ga je imel v soboto v društvu g. dr. Joža Lovrenčič, pesnik in pisatelj, bi bilo potreba kjerkoli obelodaniti.

Tekst objavljen v Zbranem delu Srečka Kosovela, knj. 3/I, str. 129-132. Na str. 1029 in 1030 ima urednik Anton Ocvirk naslednjo opombo:

Str. 129. Trinko-Zamejski. - Rokopisa ni. - »Jutro« 24. aprila 1923. - Nemalo zanimivo je, kakšno pozornost je Kosovel posvečal narodno-kulturni misli med Slovenci pod Italijo in s kakšno vnemo je spremljal naše literarno prizadevanje onstran meje, naj je bilo na videz za tiste dni še tako tradicionalistično. Glavno je bilo, da je oznanjalo našo narodno zavest, jo spodbujalo, krepilo in ohranjalo. Zato ni čudno, da se je oglasil v »Jutru«, da počasti šestdesetletnico Ivana Trinko-Zamejskega (1863-1954) beneškega pesnika duhovnika, doma iz Trčmuna pri Vidmu, avtorja knjige verzov z naslovom »Poezije« iz leta 1897, prevajalca slovenskih del v italijanščino, moža z močno narodnobudniško voljo in slovenskim prepričanjem. O njem je govoril v Ljubljani v društvu »Soča«, ki je zbiralo ob sobotah v salonu gostilne »Lev« primorske rojake k predavanjem, 21. aprila 1923 pesnik Joža Lovrenčič (1890-1952), doma iz Kreda pri Kobaridu. Njegovo predavanje sicer ni bilo objavljeno, zato pa je o njem poročal »Slovenski narod« v sredo 25. aprila 1923. Društvo »Soča« je bilo nepolitično in je prirejalo tedenske sestanke za primorske rojake, ki so ostali v Ljubljani ali pa pribežali iz zasedenih krajev v Jugoslavijo. V letu 1923 je imelo 28 predavanj. In to ni malo. Med predavatelji je omenjen tudi Srečko Kosovel, ki naj bi bil pripravil »Grudnov večer«, a podrobnejših podatkov o tem ni.

Trinkova slovenska slovnica

Trinko je sam povedal, da je šele v šesti gimnaziji videl prvo slovensko knjigo. To ga je tako navdušilo, da se je začel učiti knjižne slovenščine, in sicer sam, brez učitelja, brez slovnice in slovarja, skrivaj in večinoma ponoči. Že v prvem letniku bogoslovja jo je toliko obvladal, da je lahko v Ljudskem glasu (1883) priobčil spis *Beneški Slovenci*, dve leti pozneje pa je s pesmijo prodrl v osrednjo slovensko leposlovno revijo Ljubljanski zvon. Leta 1897 je zbral pesmi v knjigi *Poezije* in so izšle pri Gabrščku v Gorici.

Po prvih začetkih je gotovo uporabljal Janežičevo Slovensko slovnico, ki je izšla v peti izdaji 1876, šesto izdajo pa je priredil in predelal J. Sket 1889. Da je dobro poznal slovensko slovnico, izpričuje prof. Giuseppe Loschi, ki je 1893 prevedel in dopolnil tretjo izdajo Sketove Slovenske slovnice in vadnice in jo izdal v italijanščini pod naslovom *Grammatica della lingua slovena*. V uvodu se namreč zahvajuje »za prijazno in zelo koristno pomoč prof. Ivanu Trinku, vztraj-

nemu in uglednemu gojitelju jezikoslovnih študijev in slovanskih jezikov«.

Trinko je dobil 1895 stolico filozofije na liceju v videmskem semenišču, od 1928-29 pa je poučeval bogoslovce tudi slovenščino. Tega leta je namreč sporočil kard. Bisletti, predsednik Svete kongregacije za semenišča, videmskemu nadškofu, da je vlada določila 9.000 lir prispevka, »da bi se organizirali tečaji za poučevanje slovenskega jezika bogoslovcev tega semenišča«. Prispevek je redno prihajal vso fašistično dobo, poučeval pa je Trinko. Da je Trinko jemal poučevanje resno, pričajo njegove besede novomašnikom leta 1903: »Sveta dolžnost je delati za obrambo lastne narodnosti in lastnega jezika.« Vlada je že tedaj mislila na odpravo slovenščine v Benečiji, kar je razvidno iz konkordata iz 1929, kjer je v 22. členu dovoljeno, da smejo biti v slovenskih župnijah imenovani italijanski župniki, čeprav ne znajo jezika vernikov. V tem primeru je dovoljen pomočnik, ki pozna jezik, vendar pa mora biti podrejen župniku in izpolnjevati njegova navodila.

Nadškof Nogara pa je imel s poukom slovenščine še svoje namene, kakor dokazuje njegova izjava iz leta 1931: »V tem semenišču se že tri leta poučuje slovenščina (lo

slavo!) in čez nekaj let bom imel kakega italijanskega duhovnika, ki bo zmožen govoriti slovensko. Poslan v tiste vasi bo lahko uporabljal skoraj samo italijanščino.« (Faustino Nazzi, Questioni di lingua e di storia nella Slavia italiana, Quaderni friulani 7, Videm 1977, 21).

Trinko je začel poučevati slovenščino, ni pa imel primernih pripomočkov, predvsem ne slovnice. Sicer je izšlo do tedaj že osem priročnikov za Italijane, vendar so bili večinoma namenjeni samoukom in malo primerni za ljudi s srednješolsko maturo (Alasia da Sommaripa, Franul, Premru, Sket-Loschi, Guyon, Migliorini, Gregoričeva, Kleinmayr). Trinko sam govori o tem v Uvodu in dostavlja: »Učenci naših srednjih šol so navajeni na slovnice klasičnih jezikov, zato se bodo laže znašli s slovnico, ki je sestavljena po šolski metodi.« Zato si je slovnico sam sestavil, preden pa jo je dal v tisk, jo je pokazal dr. A. Kacinu, da jo pregleda. Dr. Kacin pravi: »Rokopis mi je dal v pregled. Videl sem, da je za reden, več let trajajoči šolski pouk primeren. Nasvetoval sem nekatere spremembe, katere je vse sprejel.«

Slovnica je izšla 1930 v Gorici z naslovom *Grammatica della lingua slovena ad uso*

delle scuole. Pravi, da sta mu služili za osnovo Janežičeva Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo in Breznikova Slovenska slovnica za srednje šole. V začetku preprosto in jasno razlaga abecedo in poudarek, vendar razdelitev črk v ozke in mehke (*strette e molli*) in široke ali trde (*larghe e dure*) ni posrečena. Tako sta po njegovem ozka ali mehka *e* in *i*, izmed soglasnikov pa: *c, č, j* (*lj, nj*), *š, ž*. Tudi ni pojasnil, kako more biti krativec rastoč ali padajoč.

V Oblikoslovju je samostalnike razdelil v tri sklanjatve po spolih, pri vsaki pa je vzel po tri oblike. Oziral se je na stvar, bitje, poudarek ali končnico. Za moški spol je vzel primere: travnik, kralj, sad - sadû (pravilno *sadú*), za ženski: hiša, nit, vas - vasí, za sred. spol: brdo, polje, ime. Pri vsaki sklanjatvi je dodal izjeme in posebnosti, še posebej pa je obdelal samostalnike, ki imajo drugačno sklanjatev: dan, ljudje, gospa, mati, hči, oči, tla.

Na enak način je obdelal ostale besedne vrste, posebno natančen je glagol. O njem je povedal v bistvu vse, kar je treba vedeti, in jih razdelil v šest razredov (prav *vrst*) oziroma spregatev (to ne drži). Pri vsaki vrsti je veliko primerov, da je očitno, da je

imel pred seboj Janežiča ali Breznika ali oba. Pri vsaki vrsti ali razredu je razpredelnica z vsemi oblikami, kar je zelo pregledno. Natančen je tudi predlog, ki je za tujca težak, zato je navedel veliko primerov.

V zadnjem delu je Skladnja, ki je prav tako zgoščena, a pregledna in jasna. Tukaj govori o stavčnih členih, o rabi sklonov, natančneje o dovršnih in nedovršnih glagolih, o časih in naklonih, na koncu še o besednem redu.

Slovnica je razmeroma kratka — 155 strani —, vendar obsega vse, kar mora tujec vedeti o slovenščini. Očitno je napisana za šole, ker je brez vaj in ker je toliko podrobnosti, da bi se jih samouk ustrašil. S knjigo je Trinko dokazal, da je bil popoln gospodar slovenščine in italijanščine in da je lahko zaradi tega napisal knjigo, ki je bila na višku tedanjega slovenističnega znanja. In ta ugotovitev je toliko pomembnejša, ker se je avtor naučil slovenščine sam, ker je vse življenje živel v tujem jezikovnem okolju in ker ni imel blizu nikogar, s komer bi se mogel posvetovati. Nekateri izrazi kažejo na njegov narečni izvor, npr.: bodi kaznjen, zavidnost, koji, povej mi na kratkem, na konci itd.

Za vaje je Trinko naprosil dr. Kacina, naj jih sestavi. »To nalogo sem rad sprejel in naslednje leto so izšli Esercizi per la grammatica slovena di G. Trinko. V zvezi s Trinkovim imenom je izšla potem še ena knjiga, namreč Pisano polje - Campo fiorito.« (Trinkov koledar 1977, 55-6).

LJUBKA ŠORLI

Utrinek iz Beneške Slovenije

*Matajur v dolino se ozira
in motri vasice pod seboj.
Hlad večerni od Nadiže veje,
vse potaplja v sladek se pokoj.*

*»Oj božime ...« tiho oglasi se
pesem grenko mila v pozni mrak;
zlije se čez polja v domačije,
kakor sen poljubi slednji prag.*

*Pesem, pesem — čudežni studenec,
trudne z živim upanjem pojiš!
Še v trpljenju velikega petka
misel na vstajenje obudiš.*

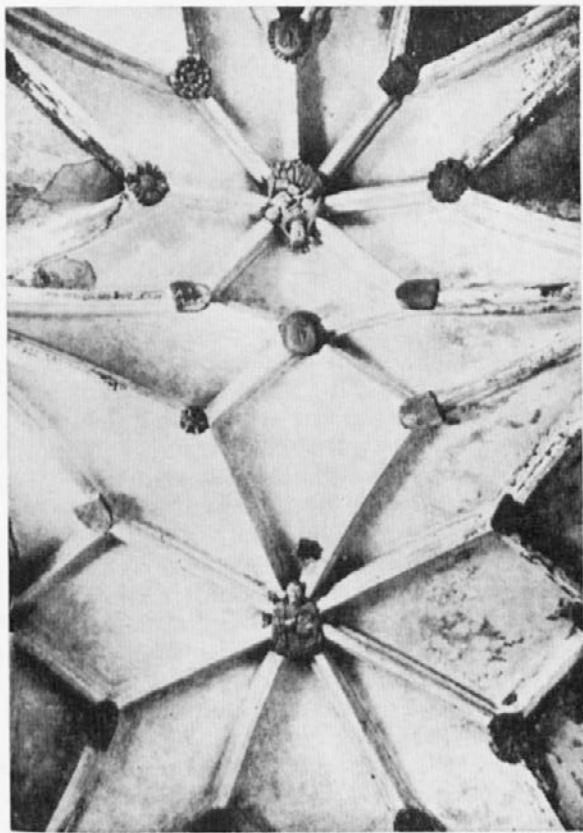
Zbor Rečan

Stavbar iz Škofje Loke v Beneški Sloveniji

Pred dobrimi pet sto leti je po ovinkastem kolovozu čez Poljansko dolino, Cerkno in Tolmin priromal iz gorenjske Škofje Loke v Posočje stavbar Andrej. Da, po tisti imenitni poti, ki je v srednjem veku živo povezovala Furlansko ravnino z osrednjo Slovenijo, čez to pa še s Štajerskim in Koroškim. Kdo je mojstra Andreja privabil na Tolminsko, ne vemo. Najbrž ga je tjakaj popeljala skrb za delo in vsaklanji kruh. Bil je pridnih rok in dobro izučen stavbar in kamnosek, v torbi je imel mojstrsko spričevalo, a na rodnem Gorenjskem je imel v stavbarskem poklicu najbrž preveč tekmecev, dasi dela ni manjkalo: prezidavali ali na novo zidali so župne in podružnične cerkve, jih utrjevali v protiturške tabore, gradili meščanske hiše. Vendar pa se je Andreju menda obetal boljši zaslužek na slovenskem Zahodu. Svojega lepega poklica se je naučil pri starejših gorenjskih stavbarjih, recimo pri tistih, ki so malo pred tem do-

zidali ladji župnih cerkva v Kranju in Škofji Loki in katerih eden je sezidal tudi nov prezbiterij ob cerkvi sv. Urha na pokopališču v Tolminu. Je mar prav ta nakazal tudi Andreju pot na Tolminsko? Vsekakor so bile kulturne in umetnostne povezave med Gorenjsko in Posočjem že dobro utečene. Po »slovenski cesti« so prihajali umetniki v obeh smereh: furlanski in primorski v osrednjo Slovenijo, gorenjski na Primorsko in v Benečijo.

Gorenjska stavbarska »šola« prve polovice in srede 15. stoletja se je opirala sicer na zglede srednjeevropske, nemške in češke gotike, razvila pa je nekako posebno »slovensko« obliko. Njene cerkve posebno odlikujejo oboki prezbiterijev (prostor, kjer stoji glavni oltar), po katerih se prepletajo kamnita rebra v obliki velike zvezde; kjer se rebra sekajo, so vdelani posebni kamni, sklepniki, ki so okrašeni z reliefnimi cvetovi, grbi in s podobami Kristusa, Marije, patrona cerkve in drugih svetnikov, pa tudi konzole, iz katerih se pno rebra v obok, so navadno figuralno obdelane. S takimi oboki so krasili predvsem prezbiterije, medtem ko so bile cerkvene ladje, prostori za vernike, največkrat prekrite z ravnim lesenim in poslikanim stropom. Prezbiterij, ki je zaklju-

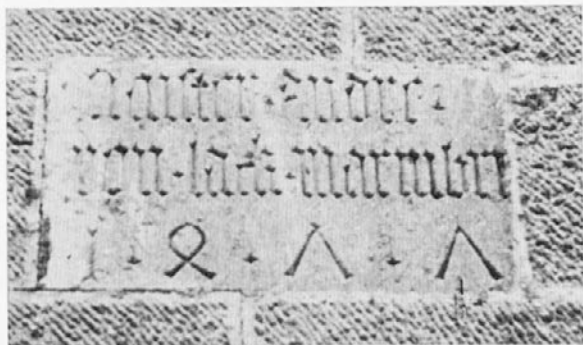
Obok kapele sv. Jancza Ev. v Sv. Ivanu v Čele; delo mojstra Andreja iz Loke

čen s tremi enako širokimi stenami, loči od ladje šilostoločen slavolok. Zvonikov manjše cerkve navadno niso imele; nadomeščali so jih leseni stolpiči na slemenih streh, na Primorskem pa so prevladovale odprte line za zvonove nad fasado, ki jih v Brdih imenujejo »zvončnice«.

No, prišel je Andrej na Tolminsko in leta 1475 že sezidal nov prezbiterij ob cerkvi sv. Brica v Volarjih pri Tolminu. Njegov zvezdnatorebrasti obok je obogatil s sklepniki s podobo Marije, sv. Brica, Formentinijevega grba — ni pa pozabil tudi na svoje mojstrsko znamenje, ki velja kot nekak stavbarjev podpis. Zaman pa iščemo kakšno ploščo z vklesanim napisom, kakršne je pozneje Andrej rad nameščal; samo letnico 1475 je vklesal na zunanjščini cerkve.

In že so ga poklicali v Kobariški Kot — na Sedlo pri Borjani. Tudi v prezbiteriju te cerkvice je zapustil na oboku svoje mojstrsko znamenje, a druge sklepnike je okrasil le s Kristusovo glavo, s trnjevo krono in z žebli ter s cvetovi. Vse kaže, da spada tudi ta cerkev med mojstrova starejša dela še pred prihodom v Benečijo.

Leta 1477 je Beneška Slovenija trepetala pred hudim turškim napadom, ki je v mesecu oktobru planil čez Sočo in divjal po

Napis Andreja iz Loke iz leta 1477 na fasadi nove župne cerkve v Briščah

Furlaniji vse do Tilmenta in Piave. In vendar je prav v tem letu ustvaril stavbar Andrej tukaj svoje najlepše arhitekture: v Briščah, v Porčinju in v Sv. Ivanu v Čele.

Na jugozahodnem oglu prezbiterija župne cerkve v Porčinju je v kamen vsekaneški napis z gotskimi črkami, ki se slovensko takole glasi: »Mojster Andrej iz Loke in Jakob, njegov pomočnik; Simon Mrak ta čas ključar 1477«. Andrej se je torej podpisal kot škofjeloški rojak in stavbar cerkve (ali vsaj njenega prezbiterija); Jakob je bil najbrž kamnosek, ki je izklesal figuralne sklepnike na oboku prezbiterija. Tako spo-

znamo dva moža, ki sta sodelovala pri zidavi cerkve, ne samo po mojstrskih znamenjih, marveč tudi po imenih.

Stara župna cerkev v Briščah, ki jo je postavil Andrej, se, na žalost, ni ohranila; ostal je samo Andrejev napis na fasadi nove cerkve. Ta razen letnice 1477 omenja še stavbarjevo ime, težko razumljiva beseda »marmbri« ali verjetneje »marmbrecher« ali celo »marm(orarius) in bri(scis)« pa morda pomeni, da je mojster med delom na Beneškem bival v Briščah. Pomočnik Jakob najbrž v Briščah še ni sodeloval, ker njegovega imena v napisu ni.

Glavno Andrejevo delo pa je kapela sv. Janeza Evangelista, prizidana staremu jamskemu svetišču sv. Janeza Krstnika v Landarski jami (Sv. Ivan v Čele). Podobna je prezbiteriju s tremi zaključnimi stenami; obokana je z zelo lepo izpeljanim rebrastim obokom v obliki zvezde. Rebra rasejo iz konzol na stenah, ki so figuralno okrašene — med drugim vidimo na njih tudi moža, ki igra na dude, moža, ki gode na gosli, mladeniča z majoliko in kozarcem, angela s trakovi itd. Na sklepnikih oboka zagledamo Kristusovo glavo, Marijo z Jezuškom, sv. Janeza Ev. s knjigo (patrona kapele), ščitke in cvetove; tudi Andrejevo mojstrsko

znamenje ne manjka. Na desni strani ob slavoloku pa je spet vklesan nemški napis: »Mojster Andrej iz Loke, Jakob, 1477«. Pomočnik Jakob je torej tu spet izpričan.

Morda se v Beneški Sloveniji skriva še kakšno dosedaj neprepoznano Andrejevo delo, a vse kaže, da je mojster Benečijo kmalu po letu 1477 zapustil. Zadnjikrat srečamo namreč njegov napis ob nepopolni letnici 148.. na (popolnoma prezidani) župni cerkvi na Ponikvah nad Bačo. Potem vsi podatki ugasnejo. Ne kamen ne pisana listina ga več ne omenjata.

Je bil naš Andrej slovenske krvi? Vemo samo, da je bil doma iz Škofje Loke. In nemški napisi nikakor ne dokazujejo, da bi bil nemškega rodu; tedaj je bila pisana nemška beseda pač bolj v rabi kot slovenska.

Starejši gorenjski stavbarji in klesarji so skupaj z Andrejem našli tudi domačih posnemovalcev tako na Tolminskem kot na Beneškem. Med take spada stavbar Martin Petr(ič), ki je leta 1495 sezidal prezbiterij Sv. Krna (Kvirina) pri Špietru Slovenov in najbrž tudi cerkev sv. Jerneja v Dolenjem Barnasu. Iz Tolmina je bil doma mojster Kaspar, ki se je leta 1521 podpisal na zunanjščini cerkve v Čubicih v dolini Idrije. V ta krog bi lahko prišteli še neznanega

stavbarja župne cerkve v Kodermacih in tistega, ki je sezidal cerkev v Lipi ter jo bogato okrasil s sklepniki na rebrastem oboku. Prav do vrat Čedadada je segel umetnostni vpliv stavbarjev, ki so dozoreli ali na samem Gorenjskem ali pa vsaj ob vplivu gorenjskih mojstrov. In okoli leta 1530 je prišel na Beneško še slikar Jernej iz Loke ter, kolikor danes vemo, poslikal cerkev sv. Helene v Podbeli pod Borjano in sv. Lucije v Kravarju.

Res je: to ni bila kakšna posebno izbrana umetnost. Zelo poljudna je bila, a bila je preprostim ljudem blizu. Ne smemo pozabiti, da so tudi o zidavi in krašenju cerkva sklepali domači, kmečki ljudje na svojih »bankah« v Mjersi in v Landarju. In če so se oddočili za mojstre, ki so jim bili blizu po umetnostnem izrazu, smemo sklepati, da so jim bili domači in razumljivi tudi v slovenski besedi. Njihova dela so častitljive priče, vredne vsega spoštovanja.

Ta u šuol: »Tinac, povej mi, kada ratajo buj dugi dnevi?«

Tinac: »Že te parvi dan, kar grien u šuolo.«

Utrinki po obisku v Reziji

I.

Ne, saj ne gre za opis kratkega bivanja med rezijskimi ljudmi. Rad bi samo, čeprav neurejeno, nanizal nekaj razmišljanj.

Vsekakor pa se moram najpoprej oddolžiti svojevrstnemu čaru ujete doline, njene-mu goratemu oklepu, njenim zamišljenim domačijam in sadovnjakom.

Potem bi priznal, da sem kljub ozkemu prostoru, ki je dodeljen dolini, razločno začutil isti dih usodnosti, ki me obide vsaki-krat, ko me pot pripelje na zemljo onkraj Karavank.

Ne mislim na sorodnost zgodovinskih premikov, pač na spoznanje, da ozračji enako dihata, oboji nasičeni z istimi mislimi in čustvi, ki jih kot nevidne vibracije oddajata zemljepisno ločeni bratski občestvi.

Duševne prvine ljudi je zaznati v negibni zazrtosti zračnih plasti.

Tako tukaj, tako tam.

Ob vznožju Kaninskega pogorja, ob vznožju Karavank.

Gorovja pa so zasloni, ki branijo, da se zaznamovano ozračje ne bi razblinilo.

II.

Vendar, ko pozabiš na odtis ljudskega čustvovanja, ki ga je zaznati v okolju, in se spoznaš z resnico vsakdanjega življenja, se ti razkrije, da je rezijski človek bolj ostal zvest sebi, kot se je to posrečilo koroškemu domačinu.

Rezijski govor pred tujcem ne ponikne, tudi pred možem postave ne.

Morebiti kdaj rahlo zaniha, a hitro spet vzpostavi ravnovesje.

Rezijan je v sebi dopolnjen.

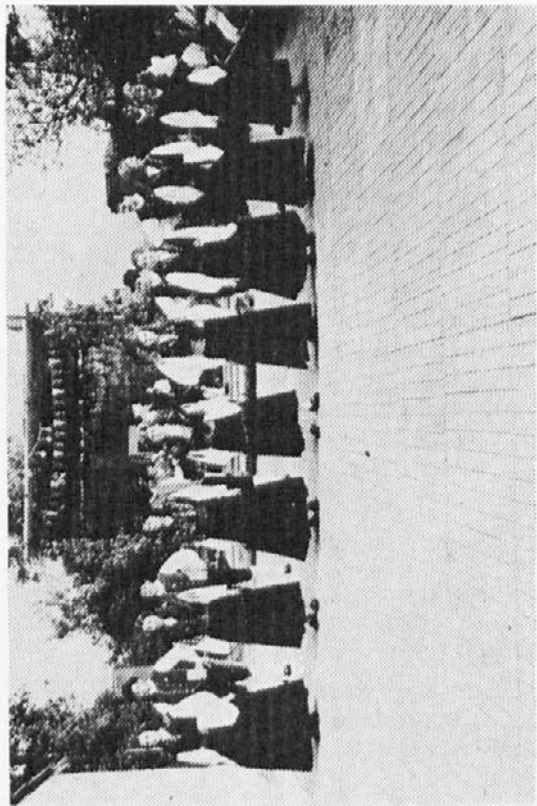
To se pravi, da je njegova notranja identiteta celovita ter da je zato zanj pot do slovenske zavesti dosti lažja kakor za koroškega ali za beneškega Slovenca.

Tako lahko rečemo, da se rezijski človek nacionalno ni razvil, zgrešeno pa bi bilo trditi, da je hudo travmatiziran.

Iz povedanega sledi, da je Rezija otok srednjeveškega slovenstva, ki ne potrebuje kakega terapevtskega posega, ampak pomoč, da »preskoči« zamujeni razvoj.

III.

Ko sem v Njivici spremljal vsakodnevne opravke in premike ljudi (v trgovini, na pošti, v občinskem uradu itd.), sem se zavedel

Rezijanska folklorna skupina

istosti rezijske stvarnosti s položajem večine drugih jezikovno in etnično-narodno ogroženih skupnosti.

Na primer: provansalskih dolin v Piemontu.

Naselij v Aostski dolini.

Grške skupnosti na Aspromontu.

Hrvaških vasi v Moliseju.

In obnovil sem razvoj svojega razmerja do teh vprašanj od trenutka, ko se mi je razodelo, da pripadamo k številni družini narodnih občestev, ki so se pustili povoziti.

A to spoznanje me ni takrat navdalo s pesimizmom, marveč je sprožilo v meni željo po organiziranem sodelovanju v prid zapostavljenim jezikom; zakaj zavedel sem se, da samo taka povezava lahko spremeni status zapuščenosti zaznamovanih ljudi.

Obenem s tem odkritjem (morebiti pa še pred njim) me je spodbudilo prepričanje, da bodo kljub stehnziranemu svetu in kljub univerzalističnim težnjam rodne prvine nujno začele terjati pravico po uveljavitvi.

Ni nas bilo dosti, ki smo takrat verjeli v proces oživljanja omrtvičenih etničnih organizmov; a vse kaže, da je bilo naše sklepanje pravilno. Kajti odtlej je marsikdo priprijel za nami.

In danes so ogrožene skupnosti na dnevnem redu javnih občil.

In če se povrnemo k Reziji, lahko ugotovimo, da ima svoje mesto poleg nepriznanih skupnosti v publikacijah, ki so se zadnja leta bavile z »odrezanimi jeziki«.

Salvi, Pizzorusso, Bernardi. To so imena nekaterih avtorjev. Srečanj in študijskih dnevov, posvečenih temu vprašanju, ne bi našteval. Zadnja je prišla na vrsto še televizija.

IV.

Poslušal sem pogovor žen, ki so iz Njivice odhajale proti Osojanam, in v mislih obnavljal čudovito pravljico iz *Zverinic*.

Nalašč sem ogovoril suhceno starko, da bi njen stavek odnesel s sabo na sprehod.

Res, sem si rekel, priznati je treba, da smo se kot narodno občestvo zadnje čase izkazali.

Dve dragoceni knjigi Milka Matičetovega. Merkušjevo znanstveno delo.

Gujonov prikaz.

Petričičeva predstavitev Podrekove »Beneške Slovenije«.

A tudi drugače nam je uspelo uresničiti nemalo načrtov v prid Rezijanom in beneškim Slovencem.

Vendar, če izločimo književna dela, ki so kot sad dolgoletnega prizadevanja pozitiven in trajen dosežek, kaj smo res potešeni ob zanimanju za svoje ljudi pod Mužci in pod Matajurjem?

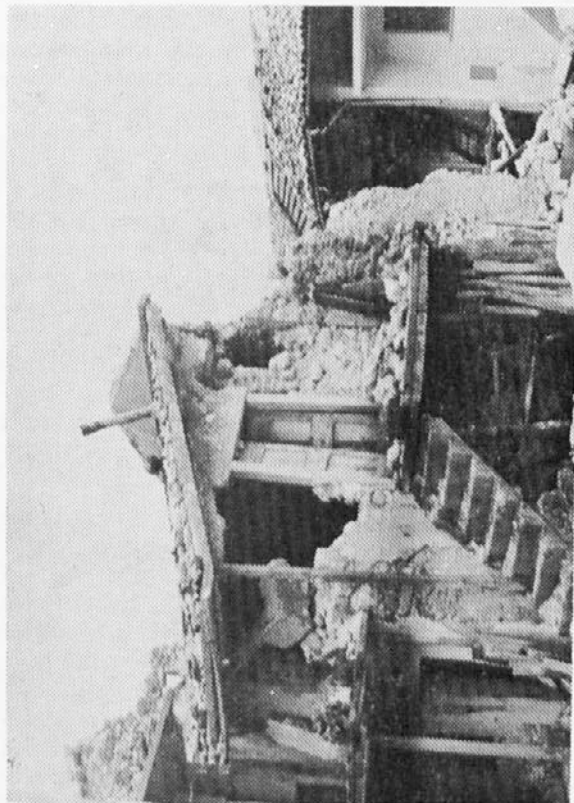
Poprašati se namreč moramo, ali se nismo morebiti skušali rešiti skrbi ob težavah, ki nas tarejo pri obrambi naše samobitnosti, s tem, da smo se posvetili skrbi za dosti bolj ogrožene rojake.

Pri tem seveda ne moremo reči, da naša zavzetost ni bila iskrena, dvomljiv pa postane prenos naših teženj v Rezijo in Benečijo, če se obenem ne čutimo trdne na svojem življenjskem terenu.

Mogoče je kajpada, da je s to željo po reševanju nazadnje v nas le zmagala zavest enotne usode; a mogoča je prav tako tudi pravkar omenjena različica razbremenilnega sproščanja.

Preiskati bo potrebno vso stvar, da si bomo prišli na čisto.

Zakaj nobenega smisla nima, da skušamo priklicati Rezijo in Benečijo k slovenski zavesti, medtem ko pri nas mirno sprejemamo asimilacijske procese na vseh področjih, od politike do športa.

Osojane po potresu

Samo skrivalnice se namreč igramo, če skušamo rešiti govor rezijske vasi, z zaprtimi očmi pa sprejemamo načrt, ki nam bo, če se uresniči, razdejal še tisto malo Krasa, kar ga je po drugih posegih še ostalo pristnega.

V.

Tako me je pot v Rezijo pripeljala do samega jedra vprašanja, to se pravi do zahteve po nujnem pregledu, ali se kot občestvo zavedamo celovitosti narodnega organizma.

Rešili se namreč ne bomo prav tako, če ne bomo znali uveljaviti samobitnosti matične skupnosti, kakor če se ne bomo znali obvarovati pred prepadom obrobni delov narodnega telesa.

Zato z Rezijo in Benečijo potrjujemo Ljubljano in Kranj in Celje, a prav tako s potrjevanjem Ljubljane in Maribora in Novega mesta uveljavljamo svojo življenjsko sposobnost v Reziji in Benečiji in na Koroškem.

Zavoljo tega bo naše romanje po rezijskih, beneških in koroških vaseh samo pietetno dejanje, naše zbirke pesmi in pravljič, naši znanstveni kompendiji narodnega blaga bodo samo dokumentacija za zanamce,

če ideja o enotnem kulturnem prostoru ne bo nehala biti slepilna formula in ne bo čimprej postala izraz skupne zavesti in skupnega hotenja.

Trst, 5. oktobra 1977

LYSYCA ÄNU VÖVARYCA

Nur bila na Vövaryca, ka na škučywala won dän jarbul ta-na druhi, änu Lysyca na jo hledala änu na rakla: »Twoj dät an škučywal boj ljiwče ka ty, zajtö kan an zadiwal öčy.«

Alore, Vövaryca na škučyla ziz zadjäny-mi očemi änu na wtrüšnula taw no väjo änu spadla dälo na zemjo änu Lysyca na jo popadla.

Na šla za jo snest änu Vövaryca na rakla: »Ma twoj dät pryt ka jöst an rüdy prusel.«

Alore Lysyca na za djala prüset änu ta drüha na jo dala.

Alore Lysyca na rakla: »Dan drühi vjač éon pryt te spatafat, ta daj éon prüset!

FRANCA - Liščace

NAŠI MOŽJE

Mario Laurenčič

Kdo bi mogel verjeti, da bo naš Pre Mario, štolanski famošter, letos novembra izpolnil že 70. leto? Vedno je mladosten, živahen, delaven, glasan. Beneško narečje kar poje iz njegovih ust. Pre Mario se je rodil na Vrhu (Spignon) v landarski župniji dne 21. novembra 1908. Oče Avguštin in mati Makorič Roza sta imela majhno kmetijo in sta vse žrtvovala, da bi sin Mario postal »gospod nunac«.

Mario je do 3. razreda obiskoval šolo v Tarčetu, 4. in 5. razred v Čedadu, gimnazijo in teologijo pa v Vidmu. Tu je imel dobrega učitelja in vzgojitelja msgr. Ivana Trinka, ki je očetovsko skrbel za dijake in bogoslovce Beneške Slovenije.

Pre Mario je bil posvečen za mašnika dne 8. julija 1934 in dne 16. avgusta istega leta je nastopil svojo službo pri Štolanku,

kjer še danes pridno skrbi za stare ljudi, ki so edini ostali zvesti svoji beneški zemlji, medtem ko so se mladi raztepli po raznih državah ali pa živijo v Furlaniji. Če bi Pre Mario znal tako pisati kot je pisal France Bevk, bi nastal nov roman o Čedermacu. Duhovniško službo je namreč nastopil v tisti dobi, ko je fašizem prepovedal slovenske pridige po cerkvah. Pre Mario pa je od nove maše do konca oktobra navdušeno pridigal po slovensko, dokler niso prišli nekega dne karabinjerji in ga odpeljali na kvesturo v Videm. Z njim so odpeljali tudi Pre Antona Domenisa iz Dreke. Kvestor jima je temeljito izprašal vest in jima je zagrozil s konfinacijo, če bi ne prenehala s slovenskimi pridigami. Pre Mario se je po svoje držal teh krivičnih odlokov. Če je videl v cerkvi samo domače ljudi, je pridigal po slovensko, če pa so se prikradli tujci, je vedel, da vohunijo in je pridigal po italijansko. Svojim ljudem je postal oče in učitelj. Ko je prišla vojna, je bila njegova hiša odprta vsem. Po padcu fašizma je takoj uvedel samo slovenske pridige, kar pa seveda preostankom fašizma ni bilo všeč. Začeli so ga napadati po časopisu »Il Tricolore« in po drugih letakih, ki so jih izdajali neofašisti. Pre Mario pa je junaško odgovarjal: Naši

ljudje med tednom govorijo slovensko, če gredo v oštarijo, govorijo slovensko, še na kamunu govorijo po slovensko — zakaj bi jim jaz ob nedeljah moral govoriti po italijansko in zakaj bi se morali ravno z Bogom pogovarjati po italijansko?

Ko je videl, da mladi odhajajo v tujino, je s soslednimi duhovniki sklenil izdajati verski list »Dom«. Pri tem je mislil predvsem na emigrante. Takole je modroval: Dokler so bili ti mladi doma, so slišali glas svojih staršev in zvonove domače cerkve. Zdaj, ko so odšli po svetu, jim je list koristen, ker jim prinaša novice iz domače vasi ter jih tako povezuje z domovino in domačo cerkvijo.

Izbrali so ime »Dom«, ker dom pomeni vse: dom je domača hiša, družina, starši, otroci, vas, domača govorica, rodna zemlja, domače pesmi, rojstni kraj — sploh vse, kar je človeku najbolj pri srcu. Na naslovno stran pa so dali sliko Stare gore in Svetih Višarij, ker se Benečija razteza od Stare gore do Sv. Višarij in so Benečani pod varstvom Marije Device ohranili katoliško vero in domačo govorico.

Pre Mario bi nam znal povedati, koliko poti je napravil v Videm iz ljubezni do svojih ljudi, koliko prošenj je napisal, da so

ljudje dobili pokojnino, koliko pritožb in zahtev, da so popravili ceste, pa tudi kolikokrat je sam vzel v roko kramp in lopato in celo kompresor, da je dal zgled za razne robote in skupna dela. Tudi o tem bi nam povedal, koliko je sam žrtvoval za »Dom«, ko so morali spočetka vsako številko prevesti v italijanščino, ker jim niti škofija ni zau-pala.

Zdaj, ko je »Dom« nanovo zaživel in dobil svoj uredniški odbor, želimo njemu in vsem njegovim sodelavcem veliko uspeha, da bi list postal domačim ljudem in vsem emigrantom v Belgiji, Švici, Nemčiji in Franciji močna vez, ki bi jih povezovala med seboj in domačo zemljo, da ne bi nikoli pozabili na svoj jezik in svoje domače kraje.

Pre Mariu pa še posebej želimo, da bi ostal vedno tako mladosten in korajžen in da bi čakal vsaj toliko let, kot jih je dočakal njegov dobri učitelj msgr. Ivan Trinko.

A še nekaj mi stoji pri srcu. Ne morem, da ti zopet ne priporočim, kar sem ti že stokrat priporočal, namreč naš rodni jezik, dragoceno svetinjo, katere ne smemo zame-tati, ker nam jo je dal Bog. (Trinko)

LUDVIK ZORZUT

Smrt pobira prijatelje Benečije. Za Albertom Rejcem, Tolmincem, ki je rad zahajal med Benečane in mnogo pisal o tej naši deželici, je šest mesecev pozneje, 27. aprila 1977, odšel še Ludvik Zorzut, pesnik, pisatelj, narodopisec in vsestranski kulturni delavec, sploh pa zelo znan ljubitelj Beneške Slovenije, o kateri ni samo pisal domoznanske članke, ampak se ji je tudi odzval s pesniškim srcem in ji posvetil nekaj lepih in iskrenih pesmi.

Naš prijatelj se je rodil na dan svetega Jerneja leta 1892 v znameniti briški Medani. Z zvonika medanske cerkve, pravijo, da se vidi ne le skoraj vsa Brda, velik del Goriške in Furlanije, ampak celo Oglej, mogočni Matajur pa je videti tako blizu, da bi ga tako rekoč dosegel z roko. Ludvik Zorzut je bil sin slovenskega učitelja, izhajal je z obrobja slovenskega sveta, kjer se ta blago preliva v furlansko ravnino. Maturiral je v Gorici leta 1913 in stopil v bogoslovje, a življenje mu je preusmerilo prvotne načrte. Pred krvavo soško fronto je moral z rojaki v begun-

stvo, vse od Cremona do Salerna. Kmalu po prvi vojni je odšel v Maribor, se oženil z briško domačinko in z njo ustanovil družino, za katero je pridno delal kot magistratni uradnik v Mariboru. Tu se je kulturno uveljavljal med primorskimi emigranti in Štajerci, predvsem pa je z živo besedo razveseljeval prijateljske kulturniške in planinske družbe ter hrepenel po domačih krajih, ki so bili pod Italijo.

Med vojno se je pred Nemci umaknil v Ljubljano, nato pa je prišel v Gorico, kjer je dočakal svobodo. V mestu ob Soči je ostal še do leta 1949 in v tem času večkrat obiskal Beneško Slovenijo. Prijateljske stike je imel zlasti z Antonom Cuffolom. Leta 1949 se je preselil v Kanal, ki ga je za zmeraj zapustil šele ob svoji smrti, ko so ga pokopali v rodni Medani. V letih 1949-1954 je kulturno deloval v porajajoči se Novi Gorici, kjer je postavljaj temelje spomeniškovarstveni, arhivski in muzejski službi ter študijski knjižnici za področje severne Primorske. Od upokojitve leta 1954 se je še 23 let pridno oglašal v slovenski publicistiki. Svoj čas je v glavnem porabil za pisanje člankov, zbiranje gradiva, za potovanja po deželi, bodisi na eni ali drugi strani meje, za planinske izlete in prijateljske obiske;

mного ur je predsedel v goriških knjižnicah, vendar si ga lahko povsod videl: na novi maši ali na poroki, na partizanskem srečanju ali planinski proslavi, pri odkritju spomenika ali na razstavi, na Kamenici ali na sedežih Mohorjevih družb — v vseh družbah si lahko srečal gospoda Ludvika, večnega mladeniča, ki je sejal dobro voljo in nas v verzih resno opominjal na slavno kulturno preteklost in na sodobne pridobitve, pa hkrati hudomušno izzival s slavospevi o zemskih dobrinah kot sta recimo beneška gubanca in briška rebula.

Zorzutovo publicistično delo je bilo mnogovrstno in zelo obširno. V starosti 82 let sta izšli tudi dve njegovi samostojni knjigi. Najprej mu je Mohorjeva družba v Celju izdala pesniško zbirko Ptička briegarca, ki mu jo je skrbno pripravil Marijan Brecelj. Že isto leto (1974) mu je kmetijska zadruga Goriška Brda na Dobrovem založila knjigo Svobodni kmetje, ki jo je Ludvik Zorzut napisal ob sodelovanju svojega brata Cirila in ki obravnava zgodovino osvobajanja briških kmetov. Zorzuta pa moramo šteti tudi kot enega najzvestejših piscev o Beneški Sloveniji. Že leta 1946 je z dvema člankoma sodeloval v Trinkovem zborniku, ki je izšel v Gorici. Nato je ves čas izhajanja povojne

goriške Soče s celo vrsto člankov seznanjal ljudi o lepotah in o usodi Beneške Slovenije, Rezije in Kanalske doline. Tako je na primer pisal o Sv. Ivanu v Čelè, Šmarni misi v Reziji, o »blesku Nadiže«, spet in spet o Trinku, o spomenikih v Beneški Sloveniji in še o mnogočem. Leta 1953 je v celjskem Mohorjevem koledarju objavil pesem Oj Matajur, oj Matajur; članke in pesmi o Benečiji je priobčeval v najrazličnejših slovenskih listih in koledarjih na obeh straneh meje pravzaprav vse do svoje smrti.

V svoji pesniški zbirki Ptička briegarca je Zorzut z naslovom Slovenjbeneške povezal šest pesmi: Oj, Matajur, oj, Matajur, Dve nevesti, Pri Pirnovih široko, toplo je ognjišče, Niso, niso vsi doma, Kaninska legenda. Mislim, da je Ludvik Zorzut edini slovenski pesnik, ki je ciklus pesmi posvetil prav Benečiji. Rajnki Ludvik je zelo rad ustvarjal, pisal in recitiral tudi prigodniške pesmi in bil je pravi mojster v rimanih improvizacijah. Precej redno je sodeloval tudi pri Trinkovem koledarju, zato je prav, da se ga spomnimo tudi v našem letošnjem, ki s tem sporoča beneškim ljudem, da so z Ludvikom izgubili dobrega prijatelja in zagovornika, ki je z vsem srcem pisal o naših krajih in ljudeh.

Naši otroci pišejo

(iz zbirke Vartac)

NAŠA ZEMJA

Lepuo je živet v Benečiji,
viedet, de živiš med judi,
ki te poslušajo,
in ti pomagajo, kar morejo,
ki vedo vse od tebè
in ti se posmiejejo, kar te videjo,
ki so trudni od diela
in dielaš veseu in ti z njim.
Fajno je kostanj jest,
grede ki te stari pravejo pravce.
Kuo je lepuo
živet tu ni majhani vasì,
kjer se niema nič
in le grede se ìma tud vse vesejè.
Kuo je lepuo živet
med Rečanskih dolinah,
s telin luhtan, ki je fajan
in vesok in ti diejo,
kar si majhan,
de če prideš gor na varh bregà,
ga boš rivù taknìt ...
Med telih drievjah,
med travi in kamanu ,

med zemjãh an starih hišah . . .
Obedan ne bo rivù reč,
kuo je liepa naša zemjà,
nikdar.

ANDREINA - Mal Garmàk

NAŠA NEDIŽA

Jest stojin tan v Nókul an Nediža pasá blizu vas. Poliete popudan me je ušëč itì se ohladit tu vodó freško z mojin parjateljã. Kar niemamo nič za dielat, gremó plavat ob nih dvieh an pu. Kar je kiek za dielat, gremó pa zvičë. Midruz hodimo plavat tu an prestor, ki se kliče Nokulca. Vodà je zadost hlabokà, de mormo skočnit taz ne skale.

Tu nediejo hodiju če v tist prestor punu judi, zak je an prestor velik an se more ušafat sonce. Dok durá liepa štagion, Nediža je puna judi, ki se gre ohladjavat.

Kar pride zima, Nediža ostane prazna an sama. Pozime, buj ku kajšan krat, gren gor po Nediži an vidin gor po vãrbjah punu žakju od najlona an staklence od varekine an tuole me se huduo zdi.

Do marča ostane mier, ma kar začne štagion za itì lovit ribe, vidin itì če v Nedižo

vič ku kaišnega. Punu krat pensán, kuo bi bluo lepuo, če vàrbje an vodà bi ble nimar čedne!

FABIO - Nòkula

UKVE

Moja ves je v Kanalski dolini. V Ukve sa tude uašče ljude mpa tudi ninšče. V Ukve sa skrat vse ljude star k žabarò žuabenjo, ta muade ljude sa vse uašče, mpa tude mi žabarima žuabenjo, kakr naš stariše. Mi mama tude puanine, mpa palete grema past naše krave. Mi mama tri puanine: ena se kliče Filca, ena Rauna mpa ena Ukve. Te v Ukve sma skra vse paure mpa maja vsi krave. Pazime pade kejse snega mpa mi troce se grema škijet.

Te pazim ije vse bieuo mpa cuje nče greja, ma tiste troce kor greja na Trbiž v šuouo, ne greja, zako cuje nče greja, mpa sma vse doma srečne. Pazime mi se grema škijet v Učaves, ki je pr Ukve.

Mi mama tude kejse puelju mpa palete paure greja šište traua za krave. Vse šiše maja koušce mpa v koušce se paseja kure mpa kip.

Vse štale maja tude svinje mpa paščete. Vsaka šiša ma 'n ime: per nes se šriba per

Šmulo mpa per moja barba se šriba per Aušo. V Ukve je tudi ena cierku, mikna ma lepa.

ANNA - Ukve

ŽABNICE

Moja ves se kliče Žabnice. Je na mikna ves, made 180 hiš, je v Kanalski dolini. V Žabnicah so dve cierkve: Svet Egidij 'n pa Sveta Doroteja.

Spomuad mamò v's čas na mikna jezera in v jezere, hčere varte, so žabe al pa krote: zato se kliče Žabnice moja ves.

Pr nes žabarò tri jeziče: žvabenjo, niemško 'n pa uaško. Vsaka hiša made 'n ime. Moja hiša se kliče Patučnjak.

Z Žabnic gre božja pot na Svete Višarje.

Pazime pride kajz sniega; mi troce se grema radi plezat. Paleta je pa vse zaleno in vsaka hišo made rože na vknah.

K bjenahem nardo bliče jaselce v cierkve. K bliče noče pa božje greb. Na žeg'n prepivajo pred cierkvjo in vse puršte majò 'n pušelj na jope.

Mle se zve dopade moja ves.

MARIA GRAZIA - Žabnice

PODORÉH

Moja vas se kliče Podoréh an je gor v Matajуре.

Je paršla od njegà človeka, ki je živeu gor v štoru od negà velicega drevja an je loviu puhe.

Se je oženu an je imeu siedan otuok, ki kar so ratal velici, so se oženil an je ratalo puno družin. Od tistih je paršla vas.

Tel mož je imeu priimak »Podorieščak« an še sada gor par nas so družine, ki ímajo le tist priimak.

VALENTINO - Matajur

TE NEČEM

*Te nečem, te nečem,
si buoščic za me;
še puž íma hišo
an ti si brez nje.*

*Kar hišo zazidaš
an plačaš dugé,
le pridi brezskarbno,
le pridi po me!*

*Le pridi po me!
Kar hišo zazidam
an plačam dugé,
ne boš vic za me!*

TIZIANA - Cuodar

TRIJE BRATRI

Ankrat so bli trije bratri, so jin bli umarli tata an mama an so hodili po sviete dielo gledat. Màjdan jih nie teu. So paršli cje h nemù grofu, so ga prašal:

— Al nan dastè dielo? — Jau de ja. To parve je vzeu te velicega antà ga je pošljù cje v njivo gejdò sjat. Kar je skopù, gejdò vsjau, je paršu damu. Ga je prašu gospodar:

— Ali si jo vsjau?

— Ja, — jau.

— Ben, biež, jau, nazaj poberì jo. — —a, nie mu gejde pobrat. Jau gospodar:

Ti nies zamè, — antà je pošjù klicat te družega od bratru:

— Biež, jau, mi gejdò sjat. — Je šu, an kar je lepuo vsjau, je paršu damu. Jau gospodar:

Biež, poberì jo nazaj. — Ja, gejdà je čarnà, jo nie mu pobrat.

— Ben, ti nies zamè. — Jau te mal:

— Čajta, čajta, jau, ga jest rangiàn, puojden pa jest. — Antà kliče te malega, ga pošja gejdò sjat. Te mal brat je biu buj fùrbast, je vesù gejdò gor pod vinjiko, antadà je paršu damu:

— Al si jo vsjau?

— Ja.

— Ben, biež jo pobierat nazaj. — Je šu antà jo je lepuo nagrabu tu žaki antà jo je parnesu damu.

— Olà, ti boš zamè, jau gospodar, sada ti dan krave za past, — antà ga je pòšju krave past gor na Planino. Gor je lepuo krave pasu, je paršu an kupàc. Jau:

— Al mi prodaš tele krave?

— Ja, jau, vse ti prodan, ku samuo no telè ne, — antà je prodau vse kup telemu kupcù, an je nesu telè gor v no smrieko antà je šu gor h gospodarju:

— Gospodar, jau, vsevsè krave so šle v nebesa, še no telè je gor v smriek!

— A ja, ben, nu — jau gospodar — sada boš pa praseta pasu, — antà mu je dau praseta.

Za an par dni je paršu tel kupàc. Jau:

— Boš prodau tele praseta?

— Ja, jau, samuo repe mi odriežeš an mi pustiš. — Antà je prodau vse kupe an je tele repe upiču u tla antà je šu nazaj dol h gospodarju. Mu je jau:

— O gospodar, vsa praseta so šle v pakù, še repi jin se vidijo . . .

Antà sta se menala gospodar an dikla:

— Nan jo je naredu, vse kupe nan je ščedu, vieš ki — jau — ubimo ga, biež ti cje v beko, jest ga bon čaku pa tle doma . . .

Tel puob je ču tuole tle, uzame pušo antà ustreli diklo tan v bek.

Antà je šu cje h gospodarju:

— O gospodar, jau, tan v bek san kuvco ustrielu. — Gre gospodar gledat, vid de je diklo ubù.

— Na, na, jau, kar san ti obečju tojih petstuo franko, biež z buogan.

An puob je šu s telmi sudmi:

— Al sta videl, jau, kako lepo san jest naredu!

GIOVANNA - Tarčmun

TONČIČ

Ankrat je biu an puobič, ki se je klicu Tončič. An dan je šu če v puoje an je videu no jabuko antà je šu gor na jabuko an je začeu jest jabuke. Ka na pride na ženà stara antà je šla če pod jabuko (tala ženà, Tončič nie viedeu, de je bla štrija) antà začne prašát:

— O Tončič, varzì mi dol no jabuko, san góbasta, san krevjasta, san slipea an na morem hodít!

— Ne, ti jo na varžen!

— Tončič, varzì mi dol no jabčico, — je jala nazaj štrija. Antà Tončič je vargu dol tole jabuko, ma tela ženà, fúrbasta, jala:

— Jest jo na moren pobrat, san sliepa, čuotasta, góbasta, na moren jabčice vzet!

Antà Tončič bardák je šu dol antà je pobrau jabuko, ma takuo ki je jabuko pobieru, štrija je miela dan žaki, vzame Tončiča antà ga loži tu žaki, zaveže antà ga die gor na rame an gre z njin.

Gre, gre. Kar je paršla na pu pot, pried ku je paršla damu, začne Tončič tu žakje guorit: — Menè mi se če scat, jau, al me pustité dol?

Štrija nie bla zadost kuštna, je ložlà Tončiča dol na zid:

— Ma muoreš itì no malo delèč, de na boš čula, tu k pojden jest scat.

Štrija se je šla skrivat. Tončič tist cajt je vzeu von z gajufe an nuožič an je preriezu žaki antà je hitro notar kamje nabasu antà je žaki zavezu antà je uteku gor za kaman, antà je začeu vekát: — Sada moreš prit, jest san finú.

Antà je lepuo paršla tela štrija, je vzela tel žaki gor na rame an je začela guorit:

— O Tončič, kuo si ratu težak, — ma nie viedela, de notar so kamje. Kar je lepuo paršla damu, je jala možú:

— Mož, jala, naco bomo miel dobrò vičerjo; san dnegà otrokà tu žaki ujela, nu,

nu, ben, parači hitro an lonàc an vrielo vodò, de ga skuhamo!

Kar je lepuo mož paračù vrielo vodò gor na špurgèt, začela vodà vriet:

— Ben, biež po tel žaki, de bomo notar kuhal. — Kar je lepuo tel mož tel žaki odparu, ka nieso ble kamje!

Tončič je videu skuoze oknò antà se je začeu smeját. Kar je lepuo se začeu smeját, štrija je veteklà von antà ga je začela z medló lovít:

— Čaj, čaj, jala, če mi sada utečèš, drug krat te vzamem an te ložin tu lonàc kuhat...

SILVIA - Mašera

ADAN, DVA . . .

Adan, dva,
na bom doma.
Tri, štier,
grem v Zamier.
Pet, šest,
puno pest.
Sedam, osem,
kruha prosem.
Devet, deset,
o Zanet, nes praset,
de na boš
za glavo parpet!

GRABJE

An tisti čas, ki so ble naše none mladé, so hodile služít.

Te parvi zaslužek je biu v Bordonu: cja so hodile šiešpe lupít. Tan je bluo še dobró, je bluo blizu an so dobrò zastopíle guorjenje. Potlè so začele hodít dol po Italiji, v Napoli, an je bluo vse drugač.

Naše čečè so šle a nieso zastopíle italijanskega jezika, ma kar so ble an cajt, so se navadle guorit an so se čule no malo interesànt. Kar van cjen poviedat, se je zgodilo v adnì vasi našega kamuna: je bla adnà čečà mlada an je šla v Napoli služít, an kar je paršla damu, je bluo za senjan, poliete, kar je trava za siec. Nje mama je šla grabít an jo je povabila tudi njo. Ji je dala grabje v ruoke, de ji bo pomagala.

— *Come si chiama questo arnese?* —
(Kuo se kliče tale rieč?)

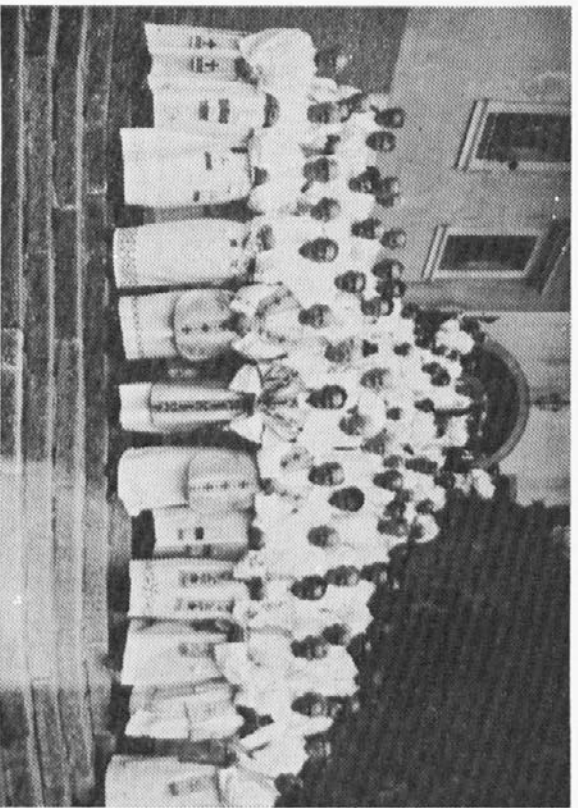
Nje mama jo je pogledala an tisti cajt je čečà stopila na glonjik an grábišče ji je pokinlo cju glavó, an čečà je močnuo zavekála:

— O preklete grabje!

Nje mama pa se je zvestuo zasmejala an odgovorila:

— Čast Bogu, de znaš šele po sloviensko!

MARGHERITA - Sevcè-Garmàk

Duhovniki iz Slovenije na Stari gori

Iz Rezije

V Reziji izhaja že enajsto leto župnijski list »All'ombra del Canin - Pod Tjanynowo sinco«, ki prinaša od časa do časa tudi odlomke v rezijanščini. V letošnji številki avgust-september je Arturo Longhino objavil topografsko karto »Ta Rozajanska Dülyna« z dvojezičnimi napisi in nabožno pesem

»Madone di Karnyca« v rezijanščini in v italijanskem prevodu. Longhino je dodal pesmi tudi primerno razlago z zgodovinskimi podatki.

V našem koledarčku objavljamo zapis v rezijanščini, kot ga je zabeležil Longhino. Pripominjamo pa, da je o tej nabožni pesmi pisal že Milko Matičetov, ki je leta 1964 objavil v rimski reviji »Ricerche Slavistiche« svojo razpravo »Scritti resiani« in v treh inačicah prikazal prav isto pesem, ki so jo pele Rezijanke in jo imenovala »Karničica«.

*Vy sveta Marija,
nöböška redjyne.
Vy verdjina mäti
od böžjaha synu
od Ježuša bumbyne.
Jse hračje wan prösyn,
za näso dušico,
wan smylno krajico,
Madone di Karnyca,
Na body kuštodyne,

wsa Karnyška planyne,
wsi jüdi änu živyn e,
wsa Rozajanska dülyne.
Na bodi benedyne,
od wašaha synu
od Ježuša bumbyne.*

*Tuw paškö änu tuw štali,
tuw hora' änu tuw štali,
te din ti ka was kwali,
mwej nidan se ni wali.*

*Danjajtese pušlušet,
wsako davöt dušico
ka pryde na Karnyco,
tuw wašo cercico,
zis döbro intencjuno
zas vör devocjuno,
zis böžjoho racjuno,
wan s pletno karuno.
Syntije nu štjerice,
pastirji nu pastiryce,
pa wsi mužje nu žinyce
ni wan šinkuwajo nje dušice.
Pa wse te tožne wodovyce,
ka so zapuštjane žinyce.
Wan Marija, tuw vaše rokyce
in wan dajojo nje širotyce.
Vy smylna mäti änu redjine
ste ta-na wsemy benedyne.
Vy pruste Ježuša bumbyne,
wašaha svetaha huspudyne.
Än huspuden od paravyže,
änpatel ze nas ta-na kryžu,
än je mwär ze nas ta-na kryžu
par näs met tuw paravyžu.*

Vy böžja mäti od redentörja
prusyte pa za petjetörja,
par da an se zmandej sviha orörja,
da ni mwärje prez dölörja.
Jsa figüra jzdö ostaje,
nu Vy stö ta ka hračje daje
nu mej näs sabjüje,
koj rüdi vatj nu vatj šinküje.
Zis jso wujžo änu zis zolzi,
zis jsin, ja was puštsjüjen,
nu mej was ni žabjüjen,
koj dän nu nutj se spomanjüjen.
Lawden an bodi Ježuš änu Marija,
nu wsa nöböška kompanjija
od paravyža.

TE BULNY

Nur dyn nün taw Bily an klical mida, k
so ga bolöle nöge.

Alore, midy mu dal suposte anu an mu
rökal: »*Prendere nel sedere.*«

Zütra den te nün šyl ta midu se klet, da
ko sa dyn sawon an mu dal, ky tö jö mu se
wstawlu vsö taw goltanu.

Alore midy go baral, da kuzö an je wzel
suposte, anu te nün rökal, da prit an sednul
anu dopo an je pöpyl.

DANIELA - Bila

BRÜNO TAW KAROCELY

Alore, möj waća bil parnösäl ziz Tarviže no žgangarano karocelo anu muji bratry Šilvano anu Štefano ni so tezali Brüna ator ziz to karocelo.

Dyn den, du bej vi ko to jin saltalu, ny so wezaly Brüna nu-taw karocelo anu ny so takaly karocelo ta-za no staro kozo. Koza se pryštrašyla anu na pošnela tikat döpä Ramy anu döpä Štiglasa anu döpä poty, finky na dušla nu-tu Tygu.

Jtu na se wstavyla ziz ni viliki jasikon anu Brüno bil ziz swakan.

ANNAMARIA - Bila

DWA PYSA

Mi mamö dwa pysa; dyn ma jimö Dick anu te drügy Robi. Ma jzdö ćön pravyt wod Dick. An ma dwa löta anu an jö wžö viliky tej nö talećacö.

Anu jö nu malo bil anu nu malu škür. Ko mo mati na mu puly za jöst, an ji wsö anu ćö te drügy pys pusti, an ji pa njaga jadanjö.

Ćö kiri vjač ga pülyn ator an mi zdila tikat. Ko an wezan anu du mu prijajö blizu, an grizö.

Prywčeranjön mo baba anu mo mati ny so šle dat jöst pysan, mo baba na pryšla ta prit anu Dick an töl jo wgrist. Ja si bila taw hišy anu sy se barjuwala, da ko se šegynalu. Par fortuna an ny ji zdelal nikar.

GIORGIA - Bila

TINAC

Stric Miha an teta Minca

U moji vas je bla niekada dna smiešna družina. U nji so bli mali Jakop, njega stric Miha in teta Minca. Jakopu so bli umarli tata an mama. Jakop je biu nimar arskačen an poderjast taku da so miel nimar dielo z njim. Stric je videu de Jakop ima potriebo oblieke; obeciu mu je, de če bo bardak, ga popeje u Čedat in mu ukup gvant an košpe.

Jakop pa je bil takuo veseu de nie geniju uprašat dan za dnevan, kada puojdejo u Čedat, zak ga nie bluo še maj.

Stric je odkladu, zak nie meu zadost sudu, pa kar Jakop je le daru u strica, je stric pomislu: Sa imamo kaštrona, jutre je sobota, u Čedade je tarh!

Stric je poviedu use tole Jakopu an mu parporočiu de muora preca iti ležat, de se odpočije.

Jakop ga je bougu an po vičerji je šu vas veseu naglih ležat, pa nie mou zaspāt, nie ku pinsu, kada ga pokliče stric.

Stric je darniohu. Jakop se je bau, de stric je zaspau an sta že zamudla. Ga popliče an zbudi. »Al grema?« mu je jau.

Stric ustane gor, odgrne okno, pogleda na luno an pogodernja: »Spi, spi, puobic, sa nie še punocil!«

Jakop pa je zaries zaspau. Kar se je zorilo, stric pokliče Jakopa, pa je spau ku puh, ga je muoru potrest, de se je zbudu.

Skoč gor, zmol jutranie molitve an se naprav. Gresta u hlieu, odpneta kaštrona an gresta par nogah do Čedada.

Paršla sta na tarh trudna, kaštron tudi nie mu vic. Paršu je hitro an kupac an začeu glihat an klet.

Jakop pa je debelo gledu z odpartimi ust, zak nie nic zastopu po laško.

Stric Miha je prodau kaštrona an hitro je peiu puoba ukupavat gvant an košpe.

Sudu je bluo ostalo samuo še za kruh, de sta po pot jedla.

Jakop pa se nie genju čudit an pravt stricu kuo je lepao u Čedadu.

Paršla sta še ob cajt damu.

Jakop je hitro pokazu teti Minc, kar mu je ukupu stric. Teta mu je jala: »Nu viš, pa sada boš muoru bit bardak!«

Jakop je hitro oblieku gvant, obu košpe an šu kazat njega kompanjan.

Teta je šla tiho za njim.

Jakop štiman je začeu kompanjom praut, kuo je lepuo u Čedade, kuo je stric prodaiu kaštrona in ponavju kletvine, ki je biu jau kupac.

Teta pa kar je čula tele besiede, je hitro preguorila s svojo parjatelco: »Lej, Urša, naš Jakop je biu šou donas parvikrat u Čedat an že taljansko se je navadu.«

Urša pa ji povje, de tiste besiede so kletvine. Minca se je prestrašla. Gre pruoť Jakopu: »A, ti predielan puobic, šele takuo!« An mu je uha navila. Jakop joče an upraša odpuščanja: »Sa niesem viedeu, ka san gouoriu.«

Minca gre cje k Mih an ga pokrega: »Bješ, bješ, moj Miha, si pjeju puoba u Čedat, tkaj de se je navadu klet. Ka njes mu pokregat tistega kupca, de nie biu kleu?«

»A, bješ, Minca,« je jau Miha, »sa san ga kregu, pa mu nie nucalo, je meu buj trdo glavo ku tist kaštron, ki sem mu ga prodau.«

An dan Jakop je biu takuo veseu an je uprašu teto, če bi smeu plesat. Teta se je posmejala in jala mu je, de za plesat cje bit skedin, pa oni ga njeso mjel. Minca pomisli in gre cje k Štefurjacovim: »Buoh di dobro, Tarezija!«

»Buoh di, ka bi rada, Minca?«

»Laj, naš Jakop bi takuo rad plesu, al bi ha mogla pejat cje u vaš skedin?«

Tarezija se je posmejala: »Ka ku pejaj ga an naj se vepleše.«

Minca peje puoba u skedin in mu dje: »Na, pa tle boš lahko plesu, Jakop.«

Jakop veseu hitro začne plesat an odskakovat, takuo de se je skedin tresu. Kar se je veplesu, Minca pomisli, de muora iti Tarezijo zahvaljavat. Srecia jo na poti: »O, moja Tarezija, Buoh van lon, Buoh van di zdrauje, takuo se je naš Jakop veplesu, de so mu šljeve tekle.«

Ljeta so šle naprijej, Jakop je zrastu mocjan an ljep puob.

An dan stric Miha dje Jakop: »Cajt bo, de se oženiš, jest an teta sma že stara, ti na boma mogla dost pomat.« Jakop mu je povjedu, de je že ušafu čecho u bližni vas.

Miha gre hitro pravit novico Minc.

Minca vesela uzame kotlic an hitro skuha kofe.

Jakop za pust se je oženu, parpeju je lepo ženo Tonino. Vse je bluo dobro an lepuo parve dni, pa že preca so se zmisnil, de taka žena nie bla parmierna za nje, rada je bla štimana an djelo ji nie uonjalo.

Minca se je polementale Mih: »Ah, muoj Buoh, ka se jih ožen, ki nieso bli za ženbo an ka nas je, ki smo bli an se niesmo oženil!«

Jakop potle se je začeu jezit, popivat an takuo, de je paršlo do krega.

An dan Tonina je utekla k mam, pa Jakop hitro po njo.

Ankrat Jakop je nardiu nomalo grabij an nesu u Čedat prodajat. Kupčija mu je šla dobro an zatuo je biu nomalo zadaru lahat.

Kar je paršu pozno damu, je videu gor za kotan strica an teto slabe uoje.

Jakop zauekne: »Kje je pa Tonina?«

»Utekla je,« mu odguori teta, »zak so ji že poviedal, de so te videl pijanega.«

Jakop začne poderjat an uekat: »Noco jo ubijem, teta! Napravte mi lumin, grem an jo ubijem!«

Skarbna teta hitro uzame lumin, tresko paržge na ognjišču in paržge lumin, pa je hitro ugasnu, zak nie bluo oja not an ga nieso miel de bi napunli. Minca pomisli, de muora Jakopa kontentat.

Je hitro šla na posodo po lumin u bližnjo hišo. Odpre urata: »Buoh di dobro vičer, Nuta, za uojo Božo, posoditemi vaš lumin, gre naš Jakop Tonino ubivat!«

»Oh, Buoh var usacega!« die Nuta, an gre Jakopa tolažit. Posednila ga je na klop an ga je pokregala, de ne smie trkaj pit. Jakop jo je poslušu an zaspau na klop. Druge jutro, pried ku se je zbudu, stric je biu že parpeju domu Tonino. Jakopa je bluo pa špot, kar se je zbudu.

Dno vičer pride Jakop iz hlieva u hišo, potle ki je kravo komadu an die: »Noco višno krava stor, sada povičerjam an puojdem nazaj u hlieu; vas že pokličen, kar bo trieba.«

Tonina je pomislila, de je narbujš iti spat.

Miha an Minca sta par ognjišču kimala.

Jakop hitro odpre urata an kliče: »Hitro, hitro, krava diela!«

Minca gleda, kje je Tonina, gre gor u kambro an jo vid u postjej: »Ole, ole, Tonina, krava djela!«

»Oh, moja teta, jest na morem ustat, zak se potin,« je jala Tonina.

Minca je pomislila na bližnjo Nuto an joj šla klicat u tami gor po vesokih kamnovih štengah. Pride pred urata in pokliče:

»Nuta, Nuta!«

»Ka je?« se ji oglasi.

»Greste cje k naši krav, naša Tonina se poti, ne more.«

»Priden hitro,« ji odguori Nuta an čuje an žlak tan uone. Nuta paržge lumin an pogleda, ka je padlo tan uone. Pogleda dol pod štenge an vid buogo Minco stegnjeno na tleh. Poklicala je še druge judi: »Pujta hitro, Minca je padla dol pod štenge!« Nesli so buogo Minco ku martvo u postjejo; jo močijo z žganjan an ovezavajo rane.

Tist cajt je tud krava storla. Kar je Jakop parpeu tele, stric pomisli:

»Ki dješ ti, Jakop, sa bi bluo prou pogledat teto?«

»Sevide,« jau Jakop.

Miha uzame kletni kjuč an bučo, utoč vino an ga nese gor u kambro, otpre urata an veselo pomol Minc: »Na, pij, navieš kako lepo teletace je.«

Minca nie dala besiede, zak je bla pu tan na tin sviete. Drugi dan Minca se je niek zvidela an preguorila kako besiedo.

Nuta je poklicala gospuoda, de jo je previdu.

Miha je pomislu, de jo mora ki potroštat. Gre h nji an ji die: »Sa je umarla tud Nonožova Katina an Štjefova Lucija, pardajse

kuraže an umri!« Tako je Miha troštu Minco.

Tist cajt sta se pomenvala dua puobcja, Tomazinu Mateuš an Kozomoru Dreja: »Sa bi bluo narbujš, de grema po luč an križ, de nas ne pretečejo druz, zaslužma palanko!« An šla sta gor k cierkvi u kapelo po križ an luč, pa sta muorla iti blizu faruža. Pred faružan je gospuod pre Valentin molu uficih, puobcja pozdraveta: »Hvaljeno bod Jezus Kristus.«

»Na vekomaj,« odguori pre Valentin. »Kam sta se napravla pa vidva?«

»Po križ an luč,« odguori Mateuš.

»Ka je umarla Minca?«

»Ne še, ma že garči,« odguori Dreja.

Gaspuod ustane gor, jih našinfa an jih nažene damu. Potuljeno sta šla an se menala po pot: »Če sma bla šla okuole, nas nie biu videu gaspuod.«

Tisto nuoc je pa zaries umarla Minca.

Trieba je bluo varhu. Navada je par nas, de štieri moški, ki nesejo marlicja u jamo, ga tud varjejo po noc.

Jakop pognu strica, naj ušafa varuhe, pa use je bluo šlo že spat.

Miha začne od kraja vasi od urat do urat tue an klicat: »Tek je za jamo, uon; Minca je umarla!« Kar je poklicu u zadnji hiš, se

je uornu damu. Pride u hišo, je bla že napunjena moških, ki so bli parpravjeni za varuhe. Tkaj jih je buo, de nieso miel zadost klopi an stolu, de bi jim dal za sednit.

Teli so se pogledal dan u družga an se uprašal keru štjeri ostanajo za varuhe.

Med telmi je biu tud vasni konselir, ki se je oglasiu: »Poslušajta mene, če glih smo stoje, sada zmolmo rožar za ranco Minco an potle ostanajo za varuhe štjeri, ti narbuj mladi.« An takuo so nardil.

Drug dan teli varuhi so skopal jamo an pomal Štefurijastmu narest kaselo.

K pogrebu je paršlo puno judi; Jakop je bil narbuj žalostan za teto.

Kar je finiu pogreb, so šli damu. Tonina je poklicala žlahto, zakurila je ogin de skuha južno.

Miha se usedne gor za kot, nabasa fajfo an dje: »Nu, viš, Tonina, an tuole smo diel taz glave.«

Učitelj: »Miha, povej mi adno besiedo, de bo mjela na sried letero "r".«

Miha: »Ključ!«

Učitelj: »Jest ne vidim u ključu obedne letere "r".«

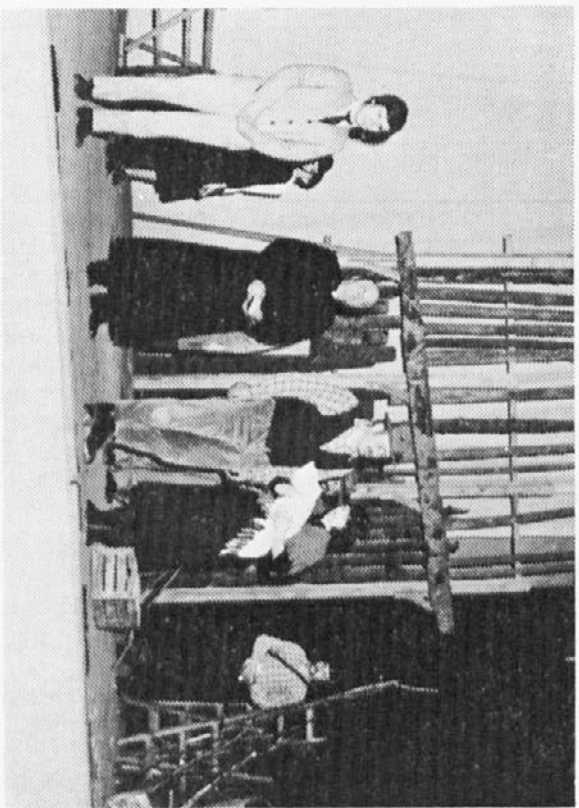
Miha: »Ma je tu u uratih.«

KRONIKA

JANUAR

Novo leto se je začelo z zgodovinskim »Dnevom Emigranta« v Čedadu. Glavni govor je imel prof. Viljem Černo. Tokrat nas je obiskal tudi videmski nadškof, ki je pozdravil nabito polno dvorano tudi v slovenščini, obljubil beneškim Slovencem podporo Cerkve v njihovem boju ter prosil odpuščanja za vse krivice, ki bi jih v preteklosti bila zagrešila videmska Cerkev napram Benečanom. — Beneško gledališče se je predstavilo z novim delom, takrat z dramo I. Predana »Emigrant«. Gledališka skupina je kasneje nastopila na odrskih deskah Goriške in Tržaške in žela velike uspehe.

SLORI (Slovenski raziskovalni inštitut) je priredil v Trstu od 27. do 29. januarja tri-dnevni simpozij o sociogospodarskih in prostorskih problemih Slovencev v Italiji. Referati so obravnavali tudi položaj Slovencev v videmski pokrajini in sicer: o kanalskih Slovencih (M. Gariup), o občini Brdo (V. Černo), o občini Dreka (Marcon) in o občini Grmek (M. Vrtovec).

Prizor iz Predanove igre »Emigrante«

Tudi letos so bili v Špetru Slovenov »Kulturni benečanski dnevi« - 4. cikel. Tema letošnjih »dnevov« je bila »Človek in okolje«, s posebnim poudarkom na nastalih problemih, ki jih je povzročil potres. Predavali so domači in drugi slovenski strokovnjaki (Maniaco, Menis, Cevc, Šumi, Ilešič itd.).

FEBRUAR

Beneška kultura se odpira slovenski ustvarjalnosti. V petek 18. februarja je bila v Čedadu na sedežu društva »Ivan Trinko« svečana otvoritev razstave »Cankarjevo gledališče« v počastitev stoletnice rojstva Ivana Cankarja. Pesnik Ciril Zlobec je imel glavni govor, igralci Stalnega slovenskega gledališča iz Trsta so nastopili z uprizoritvijo Jakoba Rude. V teatru »Ristori« so 13. marca predvajali film »Idealist«, ki so ga posneli po istoimenskem Cankarjevem romanu.

Ustanovljeno je bilo novo društvo »Skupnost in kultura - Comunità e cultura«, ki se navdihuje v »kulturni in politični tradiciji demokracije, odprte do vrednot krščanskega navdiha«. Pobudnik tega društva, ki ima namen od znotraj pomladiti in preroditi domačo K.D. je dr. Ferruccio Clavora.

Romano Canalaz kot oče v »Emigrantu«

MAREC

Na videmski univerzi so 15. marca ume-stili posvetovalno komisijo, ki ji predseduje deželni odbornik za kulturo A. Mizzau in ki ima nalogo skrbeti »za zaščito in vrednote-nje jezikovnega bogastva Furlanije«. Med člani te komisije je tudi prof. Marino Qua-lizza iz Sv. Lenarta, profesor dogmatike v videmskem bogoslovju in zastopa beneške Slovence videmske province.

V četrtek 24. marca je ljubljanska TV predvajala film o Beneški Sloveniji. To je bil zares spomenik beneškemu duhovniku Čedermacu; zato smo hvaležni vsem reali-zatorjem te reportaže, katere glavna junaka sta bila msgr. Ivan Trinko in duhovnik An-ton Cuffolo. Tudi italijanska TV se je spom-nila beneških Slovencev meseca novembra, in to še precej objektivno.

APRIL

Tudi tržaški slovenski radio se je spom-nil beneških Slovencev. Od aprila naprej se enkrat na teden sliši pristno beneško nareč-je iz oddaje »Tjavidan«.

V soboto 30. aprila so izročili v Viškorši šest montažnih hišic, ki jih je darovala SR Slovenija. Podobne izročitve so bile v pre-

teklih mesecih tudi v Grmeku, Podbonescu, Tipani in Ažli, kjer je SR Slovenija podarila potresencem varno protipotresno streho nad glavo. Jugoslavija je pozneje priskočila na pomoč potresenim krajem še z dodatnimi tremi milijardami lir.

MAJ

Zbor »Rečan« je bil v mestecu Yverdom v Švici, kjer je utrdil prijateljstvo med Beneško Slovenijo in tamkajšnjimi prebivalci, ki so priskočili na pomoč našim krajem takoj po potresu. Zbor »Rečan« je pel letos tudi na taboru pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Naši zbori so nastopili že večkrat doma ob raznih praznikih in so ponesli našo pesem širom Furlanije.

Letos so se zvrstila številna srečanja med strankami ustavnega loka na nivoju gorske skupnosti in medobčinske povezanosti: to je nov pristop k reševanju skupnih problemov.

Na povabilo pokrajinskega tajnika videmske K.D. Vinicia Turella je bilo 10. maja v hotelu »Natisone« pri Lipi srečanje med domačimi slovenskimi duhovniki in lokalnimi predstavniki K.D. Debatirali so o manjšinski problematiki. Od strani K.D. je bilo sli-

šati samo lepe besede in širokosrčne obljube, od katerih niti ena do zdaj ni bila izpolnjena.

JUNIJ

Beneško Planinsko društvo se uveljavlja. 12. junija je organiziralo zahtevno srečanje slovenskih planincev iz zamejstva in matične domovine. Isto društvo je organiziralo in izpeljalo novembra meseca pohod v spomin padlih za svobodo na Matajurju, kljub slabemu vremenu.

Zborovanje furlanskih kristjanov, ki je bilo v Vidmu od 17. do 19. junija in je imelo kot temo »Obnova in preporod Furlanije«, je bilo dogodek zgodovinske važnosti zaradi svoje globoke evangeljske pomembnosti, zaradi sporočila, ki je vzbudilo pozornost javnega mnenja, političnih in družbenih sil ter vseh ljudi dobre volje. Na zborovanju je bila močno prisotna tematika jezikovnih skupin (furlanske, slovenske in nemške); o Benečiji je imel pomemben referat dr. Ferruccio Clavora, ki je vzbudil neverjetno pozornost pri resničnih kristjanih in razumljivo negotovanje domačih »super-Italijanov«.

Dne 30. junija se je na sedežu kulturnega društva »Ivan Trinko« zaključil tečaj slo-

venskega jezika in kulture, ki je trajal od aprila do junija. Tečaj je obiskovalo lepo število Čedadcev in beneških Slovencev, tako da so bili prostori sedeža včasih pretesni. Jezikovni tečaj sta vodila prof. Kuščer iz Kobarida, prof. M. Vrtovec iz Vidma pa je skrbel za kulturnozgodovinski del.

JULIJ

Tudi letos so naši otroci sodelovali na natečaju »Moja vas«, ki je bil že četrtrič zapored. Zastopani so bili vsi predeli naše pokrajine, od Kanalske doline, preko Rezi-je, Terske, Karnajske do Nediških dolin. Tokrat je sodelovalo 160 otrok, kar predstavlja rekordno število. Otroci so prejeli nagrade 3. julija v Špetru v okviru kulturne manifestacije, na kateri so sodelovali naši zbori, rezijanska folklorna skupina, gojenci glasbene šole v Špetru in mladi harmonikaši, ki so zagodli nekaj narodnih ter dokazali veliko spretnost.

Tudi letos je bila že tradicionalna »Kamenica«, čeprav jo je motilo slabo vreme. Kljub vremenskim nevšečnostim se je zbralo na planoti pri Stari Gori veliko število ljudi, ki so prisostvovali sv. maši, podeljevanju birme našim otrokom (prvič se je udeležil tega našega praznika pomožni videmski škof

Škof Pizoni z beneškimi duhovniki na Kamenici

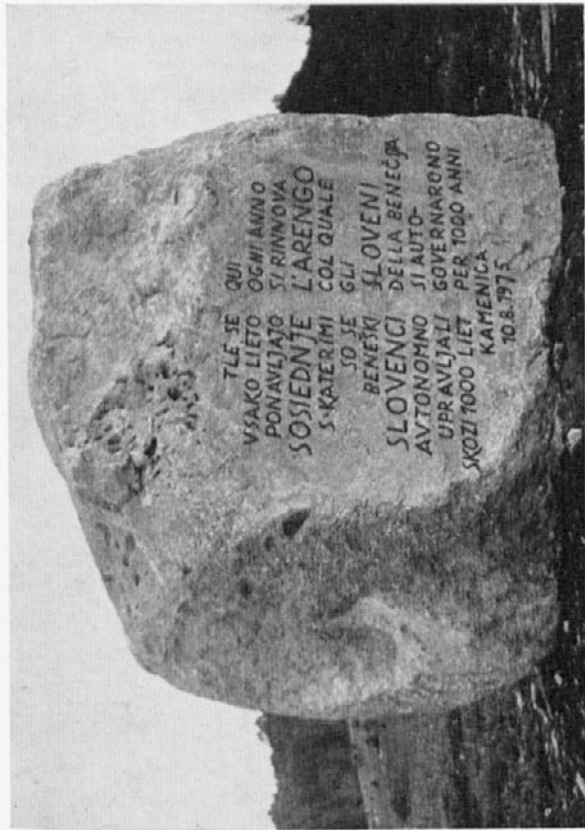
Pizzoni) in pestremu kulturnemu programu. Letošnja Kamenica se je odvijala 30. in 31. julija in je bila v znamenju materialne obnove in kulturnega preporoda Benečije. Prve dni septembra so domači »neznani« nestrpneži pomazali spominski kamen na Kamenici in nanj napisali idiotske izraze ter s tem pokazali, kam resnično pripadajo.

10. julija se je sestal občinski svet v občini Grmek in sprejel važno, rekli bi zgodovinsko resolucijo, v kateri se med drugim zahteva, »da se doseže pravilna rešitev potrebe po pouku slovenskega jezika«.

Na »Seminarju slovenskega jezika, kulture in literature« so bili letos prisotni beneški Slovenci; kaže, da je sedaj več interesentov kot razpoložljivih mest, zato je potrebna selekcija kandidatov.

AVGUST

Študijski center »Nediža« je organiziral kot vsako leto kulturno-rekreacijsko letovanje za naše otroke. Letos se je začela »Mlada Brieza« 18. julija in se je zaključila 27. avgusta«. Prvi del letovanja je potekal v Dolenjem Trbiju, nakar so se otroci preselili k morju na Debeli Rtič blizu Ankarana v Slovensko Istro. To obmorsko letovanje se je poimenovalo »Barčica moja«. Na tej važ-

VS AKO LIETO OGH ANNO
PONAVLJAJO SI RINNOVA
SOSIEDNJE L'ARENGO
S-KATERIMI COL QUALE
SO SE GLI
BENEŠKI SLOVENI
DELLA BENEČJA
SLOVENCI SI AUTO-
AVTONOMNO GOVERNARONO
UPRAVLJALI PER 1000 ANNI
SKOZI 1000 LIET
KAMENICA
10.8.1975

Neznanci so oskrunili ta spomenik na Kamenici

ni koloniji je bilo prisotnih preko sto otrok, ki so izdali svoj ciclostilirani zbornik »Mlada Brieza 4.«.

9. avgusta je predsednik vlade Andreotti sprejel delegacijo Slovencev v Italiji. V tej delegaciji, ki je šla v Rim, da bi predočila vladi položaj Slovencev v Italiji in njih še nerešene probleme, je zastopal beneške Slovence prof. Viljem Černo. Zgleda, da je bilo tudi tokrat veliko obljub in skoraj nobenega pozitivnega dejanja s strani italijanske vlade.

Naši emigranti so vedno bolj aktivni. Letos so imeli v Bovcu (Hotel Kanin) prvi študijski seminar za voditelje Zveze Emigrantov. Ta seminar je obravnaval vso problematiko Benečije po potresu, pogoje za vrnitev domov naših izseljencev in razne organizacijske probleme. Letos izhaja redno skoraj vsak mesec v »Novem Matajurju« posebna priloga »Emigrant«, posvečena izseljenski tematiki; redakcijski odbor sestavljajo: Ferruccio Clavora, Ado Cont in Luciano Feletig.

SEPTEMBER

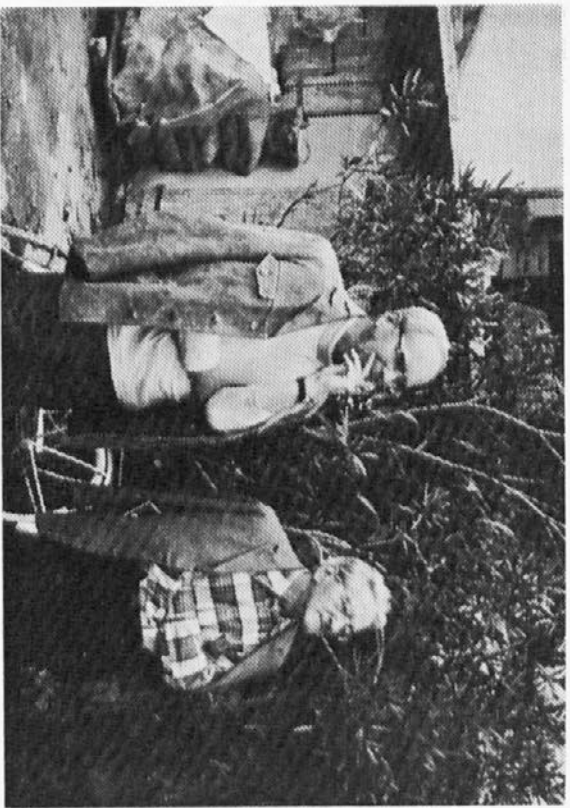
15. septembra je bil v Lipi pri Špetru študijski dan, ki so ga naša beneška kulturna društva in Zveza slovenskih izseljencev

iz Beneške Slovenije organizirali za vodilne člane posameznih društev. Srečanja so se udeležili predstavniki društev iz Nadiških dolin, iz Terske in Karnajske doline, iz Režije in Kanalske doline, tako da so prvič prisotni predstavniki teritorialno krili celotno ozemlje, kjer živijo Slovenci v videmski pokrajini. Debatirali so o raznih aktualnih perečih problemih in odobrili tako imenovano »Magno Charto«, kjer so zapisane vse pravice Beneških Slovencev in njihove zahteve.

Razvijajo se dobri sosedski odnosi med našimi dolinami in matično domovino. Poleg politikov, za katere so postala občasna srečanja že skoraj tradicionalna, tudi druge kategorije ljudi si izmenjujejo izkušnje. Tokrat so bili zadružniki mlekarne v Ažli na obisku v Sloveniji, kjer so si ogledali Ljubljanske mlekarne in druge zadružne obrate. Kasneje so obiskali mlekarno v Ažli in Nediške doline zadružniki iz Slovenije.

OKTOBER

8. oktobra so v Brdu bili izročeni ključi trinajstih hiš, dar SR Slovenije. Z izročitvijo teh hiš se je zaključila prva faza pomoči, ki jo je nudila potresencem sosednja republika. Do sedaj je bilo zgrajenih 40 dokončnih

Inž. Kregar in Snofj

protipotresnih hiš. Z zaključkom te akcije, v katero moramo vključiti tudi tehnično pomoč (inženirje in tehnologijo ZRMK) in različni material (cement, les), se začneja nova akcija narodov Jugoslavije, ki predvideva gradnjo nadaljnjih 50 hiš, sanacijo večjega števila poškodovanih domov ter izgradnjo ali sanacijo treh kulturnih domov in sicer v Špetru, Brdu in v Reziji. To novo fazo je otvoril sam ambasador SFRJ Borisav Jović, ko je bil v tem mesecu na obisku v Furlaniji in se je ustavil posebno v Benečiji.

NOVEMBER

Izšla je nova številka medžupnijskega mesečnika »Dom«, komaj druga v tem letu. Izdajatelji obetajo zanaprej redno mesečno izhajanje. V uvodniku piše, da se je začela nova doba za »Dom« in zgleda da bo res. Sestavili so uredniški odbor, v katerem niso samo duhovniki, ampak tudi laiki. Po »poskusni« številki list obeta, da bo pester in zanimiv. Pisan bo načelno v beneškem dialektu, zahtevnejši članki pa bodo lahko tudi v italijanščini. List je napravil kvalitiven skok v pokoncilskem duhu in upamo, da postane oblikovalec res zavednih kristjanov in zavednih Benečanov.

V nedeljo 20. novembra so v gledališču

»Ristori« v Čedadu igralci Stalnega slovenskega gledališča uprizorili furlansko komedijo Alviera Negra »Bunker«, ki jo je iz furlanščine prevedel v beneško-slovensko narečje Božo Zuanella. Ta je prvi daljši dramski tekst sploh, ki je bil preveden v naš dialekt iz kakega drugega jezika.

An tole lieto je pasalo. Bluo je puno skarbi an diela. Benečan se na mai previç ustraši; nimar je muoru dielat, an kar nie bluo potresa. Hvaležni smo usim dobrim judem, ki so nam parskočili na pomoč. Buoh an Mat' boža, varte nas u te novem liete, de b' na bluo mai vic potresa an deb' mogli use hiše postrojiti an povezat.

★ Vsem Benečanom doma in po svetu
želimo blagoslovljene božične praznike
in bolj srečno novo leto 1978 ★

VSEBINSKO KAZALO

	Stran
Zgodovinski dan	31
L. Šorli: Beneški otroci svoji domovini	41
Sr. Kosovel: Trinko Zamejski	46
Jevnikar: Trinkova slovenska slovnica	52
L. Šorli: Utrinek iz Beneške Slovenije	57
E. Cevc: Stavbar iz Škofje Loke v Beneški Slov.	59
B. Pahor: Utrinki po obisku v Reziji	67
Naši možje:	
Bepič: Mario Lovrenčič	76
T. Pavšič: Ludvik Zorzut	80
Naši otroci pišejo	85
Iz Rezije	97
Tinac: Stric Miha an teta Minca	102
Božo: Kronika	111

SLIKE

	Stran
Ivan Trinko	30
Nadškof Battisti govori	36
Otroci glasbene šole	45
Zbor Rečan	58
Obok kapele sv. Janeza Ev. v Sv. Ivanu v Čele; delo mojstra Andreja iz Loke	61
Napis Andreja iz Loke iz leta 1477 na fasadi nove župne cerkve v Briščah	63
Rezijanska folklorna skupina	69
Osojane po potresu	73
Ludvik Zorzut	81
Duhovniki iz Slovenije na Stari gori	96
Zemljevid Rezije	97
Prizor iz Predanove igre »Emigrant«	112
Romano Canalaz kot oče v »Emigrantu«	114
Škof Pizzoni z beneškimi duhovniki na Kamenici	119
Spomenik na Kamenici	121
Inž. Kregar in Snój	124

uff. sup.

S

TRINKOV koledar 1978

inv.št:

4926